

SAMKO KLAMKO

KRISTA BENDOVÁ /

Tento román je nekonečný, pretože bude na pokračovanie, a keby sa aj skončil, možno ho písať ďalej. To je veľká výhoda nekonečných románov. Druhá výhoda je tá, že na rozdiel od iných, začína sa toto dobrodružné rozprávanie básničkou. Treba si

ju bezpodmienečne prečítať, aby bolo jasné, o čo ide, pretože tá básnička je

ZAČIATOK ROMÁNU

*Bol jeden vysokánsky plot,
nepopísaný, nový.
Ten plot raz prišiel veľmi vhod
istému maliarovi.*

*Maliar mal práve rokov päť,
a tak mu hneď aj zaplo,
že namaluje naspamäť
volačo krásne na plot.*

*Nakreslil nôžku, druhú k nej,
no pretože bol krátky,
nedočiahol už, jejejěj,
namalovať aj gatky.*

*Našťastie vtedy prišiel tam
maliarov dlhší známy,
prikreslil kriedou ku nôžkam
to, čo je nad nôžkami.*

PRVÁ KAPITOLA,
v ktorej vám Samko Klamko rozpovie,
prečo neoslavuje narodeniny

Neviem ako vy, ale ja som prišiel na svet a mal som hneď stošesťdesiat rokov. Nebola to moja vina. Zapríčinil to istý maliar, ktorý si zmyslel, že mi prikreslí hlavu. Keby bol trocha porozmýšľal, určite by mu prišli na um aj praktickejšie veci. Napríklad eroplán. Keby som mal namiesto hlavy eroplán, lietal by

*Dalej už kresliť nevládal
ani len o máličko.
Nuž panák nôžky, gatky mal,
a chýbalo mu tričko.*

*Bez trička dodnes by tam stál,
na hanbu sveta strašil,
odrazu ale — kde sa vzal,
tu sa vzal — maliar ďalší.*

*Bol o kus dlhší a nie zlý,
povedal: „Dovolíte?
Hneď vám to tričko prikreslím
a šťastne si v ňom žite!*

*Ja nie som kresliar lakomý,
a tak sa, prosím, tešte.
Budete skoro ako my,
keď rúčky dám vám ešte!“*

*Prechodia ľudia pri plote
a vravia: „Márna sláva,
dve nôžky sú, dve rúčky sú,
no ani jedna hlava!“*

*Tak bezhlavo žil tisíc dní
ten panák v páli, vetre,
až prišiel maliar posledný,
vysoký na dva metre.*

*Ako tak pri tom plote stál,
pozrel sa na postavu:
„To, čo má päť,“ povedal,
„to musí mať aj hlavu!“*

*V tej chvíli zem sa zatriasla,
hromisko zhrmel v diali
a miesto dažďa z neba sa
bláznivoé huby liali.*

*Liali sa, liali po ceste,
no, nevidaná psota!
Vtedy — už s hlavou na mieste —
skočil ten panák z plota.*

*Dodnes tak prešiel mnohý kraj.
Raz veľký je, raz malý.
A rozpráva to, čo mu vraj
bláznivé huby dali.*

som vysoko v oblakoch a nikdy by som nemal ani nádchu, lebo by som nemal ani nosné dierky.

Hlava je zlá aj preto, že musí rozmýšľať. Keby mi ten maliar nakreslil namiesto hlavy kávový mlynček, mlel by som kávu a bol by som užitočný. Ale v hlave nič nepomeliem, pretože v nej mám len samé myšlienky.

Bez hlavy mi bolo dobre. Mohli ma oziať nohy, páliť ruky, ani som nepomyslel, že by to bolo zle. Lebo som si nemal čím po-

ABY TO BOLA DOBA ŽNÍ

JAN TURAN

*Nový rok, nové desaťročie . . .
Spravme doň dobrý prvý krok!
Nadarmo čaká na ovocie,
kto nepracuje celý rok.*

*Raz budeme mať osemnásť
a vyhlásia nás za dospelých.
Bude nás potrebovať vlast,
naš rozum, cit, nás celých.*

*Vykročme teda — odvážni —
vpred do nového desaťročia!
Aby to bola doba žní.
Len trúdy od roboty bočia . . .*

myslieť. No vo chvíli, keď mi maliar nakreslil hlavu, som si rozmyslel, že je zima, prší a že je hlúposť bývať na plote, keď môžem zísť dole.

Ale najhoršie bolo, že ten maliar nevedel kresliť chlapcov. Aspoň si to myslím. Musel predsa vidieť, že mám krátke nohavice, pási-kavé tričko a že teda nemôžem byť starší ako dvanásťročný. Ale ten zlomyseľník prikreslil mi dlhú bradu, fúziská vykrútené vyše uší.

Ako som už povedal, táto moja strašidelná stošesťdesiatročná hlava si zmyslela, že zíd z plotu aj s celou ostatnou postavou. Urobil som skok a hup! — a bác! Rozprestrel som sa na chodníku. Vtedy som po prvý raz otvoril ústa a vykrikoval, pretože ma všetko rozbolelo. Taký doráňaný ostal som ležať. Rozhodol som sa, že si najprv rozmyslím, ako budem žiť, a len potom sa zodvihnem zo zeme.

Lenže svet je veľmi čudný. Keď niekto nemá hlavu a nerozmýšľa, každému to ide na nervy. A keď máš hlavu a chceš rozmýšľať, sú zase všetci nervózni, že rozmýšľaš, a človeka vyrušujú. Tak aj mňa. Ležal som na chodníku, práve som si pripravoval nejakú myšlienku o budúcom živote, keď tu odrazu zastal nado mnou človek a vraví:

„Héééj, občan storočný, čoho ste si vypili? Oslavujete narodeniny?“

Posadil som sa na chodník, prehodil bradu cez plece a povedal som:

„Ja som sa na svet nenarodil, ja som sa doranil tamto z plotu.“

Nechcel mi veriť, nuž som ho ani nepresviedčal, čo to znamená, keď musíš skočiť rovno z plotu do života. On nech si oslavuje narodeniny, a mne nech nechá to, čo mi patrí.

Preto ja od svojho zoskoku na svet každoročne oslavujem doraneniny.

DRUHÁ KAPITOLA, v ktorej Samko Klamko urazí obyvateľov mesta a obyvatelia mesta Samka Klamka

Pri svojom doranení som ešte nevedel, aký je okoloidúci svet čudný. Zbadal som to len ráno. Svitlo slniečko a po ulici začali chodiť ľudia. Zdali sa mi trochu zvláštni, ale povedal som si:

„Nech každý robí, ako chce, keď si myslí, že je to tak dobre.“

A hoci som videl čudné veci, na nikoho som neukazoval prstom, hoci som tiež mal prsty ako druhí občania. Zato občania ukazovali na mňa a vyvalovali oči. Jedna pani, ktorá mala na hlave čudnú hrncovú pokrievku, prišla ku mne a zakričala:

„Dedko, počujte, nerobte hanbu sebe aj svojim príbuzným! Váš oblek je na nedostatčnú a vzbudzuje verejné pohoršenie!“

Trocha ma to prekvapilo, ale zdvorilo som povedal:

„Dedka, počujte, nechcem robiť hanbu. Požičajte mi tú svoju pokrievku, nech vyzerám ako vy.“

Vtedy pani spustila hrozný krik a spolu s ňou aj ďalší pouličníci. Ťažko mi to bolo počúvať. Nemal som uši zvyknuté na taký hrmot. Rýchle som si pomyslel, že mi bude lepšie, ak si dám uši ta, kde je krik menší, a nohy ta, kde je väčší. Lebo som už zistil, že nohami sa nič nepočuje, pretože nohy nemajú ušné dierky.

Stal som si teda na ruky a hneď mi bolo lepšie, pretože sluch som mal pri zemi a nohy v tom huriavku. Hoci bol svet hore nohami, zbadal som, že asi desať žien si ľahlo na chodník. Pomyslel som si, že sa im ohce spať. Vtom pribehol akýsi muž a povedal:

„V mene zákona, okamžite sa postavte na

zadné nohy! A navyše sa ešte hanbite, vy starý výtržník!“

„Pane! Neviem, prečo sa zaujimate práve len o mňa! Hľa, tamto si spokojne ženy spia na chodníku, a vy im nič nepoviete.“

„Júúúj!“ zvriskol zástup ľudí. „Pre neho sú zamdlené tie neborké, a on sa ešte vysmieva ich nešťastiu!“

Vtedy som začal cítiť, že som nechtiac povedal nejakú neslušnosť.

„Prepáčte, nevšimol som si, že tie panie sú zamydlené. Ale ja nekonám nijaké zlé skutky. Šaty mám len také, v akých ma dali na svet. Veď aj tamto, hľa, bežká si malý občianko v čudných šatočkách, a po štyroch. Keď vám to nie je na prekážku, prečo vám prekáža moje oblečenie?“

Ľudia pozreli na občianka, ktorého som im ukazoval, a teraz už neskríkli, ale priam zúrivo zatrúbili a chceli ma biť:

„Ty lotor, ty skaderuka-skadeno-ha-skadehlava, akýže je ti to občan? Veď je to kocúr, zvierka, a ty si človek, aj keď v trenírkach! Naše mesto už nepotrebuje chuligánov! Odíď, odkiaľ si prišiel!“

„Neodídem! Mne vaše mesto nezavadzia. Ak ja zavaziam vášmu mestu, nech sa presťahuje inam!“

Bolo by sa to skončilo veľmi zle. Ale našťastie vo chvíli, keď ma obyvatelia chceli kameňovať a palicovať, ozval sa z veľkej trúby, pripevnenej na dome, úradný hlas:

„Pozor, pozor! Služobné hlásenie! Hvezdársky odbor národného výboru oznamuje, že dnes v skorých ranných hodinách preletel nad

naším mestom lietajúci tanier. Obyvateľstvo sa preto žiada, aby v záujme vedeckého skúmania ihneď oznámilo, v ktorej domácnosti bola dnes zvada, následkom ktorej bol vyhodný von oknom tanier. Hvezdársky odbor národného výboru je hlboko znepokojený, pretože má vedecké podozrenie, že na letiacom tanieri nebola pečená bravčovina, ale obyvateľ inej planéty.“

Nevedel som, čo sú lietajúce taniere, ale zbadal som, že obyvatelia pustili na zem kamene a palice a začali si čosi šuškať. Vtedy ku mne pristúpil neznámy pán a opýtal sa ma:

„Osoba neznámeho pôvodu, odpovedzte presne a stručne: aké je vaše meno a kto vás k nám poslal?!“

Nemohol som povedať meno, pretože som žiadne nemal. Nuž som presne a stručne odpovedal na druhú polovicu otázky:

„Sám.“

Chcel som tým oznámiť, že ma nikto neposlal, že som prišiel z vlastnej vôle, ale prísny pán si to hneď zapísal do notesa:

„Teda voláte sa Sam. A priezvisko?“

„Neviem, čo je priezvisko,“ povedal som.

„Klamár!“ skríčali všetci naokolo.

„Čo ste to povedali?!“ opýtal sa prísny pán.

Myslel som, že sa pýta tých kričiacich ľudí, a preto keď nič nevraveli, povedal som namiesto nich:

„Klamár.“

Prísny pán pozrel na mňa nedôverčivo a začal zapisovať do notesa:

„Teda vaše priezvisko je Klamár...“

„Nie!“ skríkol som zúfalým hlasom. „My

sme povedali... oni povedali len klam... klam... klam... hapčíííí!“

Bolo to presne tak, ako vám vravím. Kýchol som uprostred slova klamár. Potom som znova kýchol a ešte raz a ešte raz, asi stokrát za sebou, a na stoprvý kých vykýchol som konečne mušku, ktorá mi vletela do nosa. Tá muška a to kýchanie boli pre mňa osudné. Lebo kým sa toto všetko v mojom nose odohralo, prísny pán mal dosť času a napísal do notesa:

„Krstné meno Sam, priezvisko Klam. Teda voláte sa Sam Klam. Kde a kedy ste sa narodili?“

„Nevolám sa,“ povedal som. „Ani sa nevolám, ani som sa nenarodil, ale dnes nad ránom som sa doranil tamto z iného plota...“

Prísny pán otvoril ústa, od prekvapenia vyvalil oči a nakoniec povedal chvejúcim sa hlasom:

„Je to on... je to určite on... vyzerá celkom nadpozemsky... okamžite to treba hlásiť na hvezdársky odbor národného výboru...“

Počúval som tie nezrozumiteľné reči a videl som, že prísny pán už nie je prísny, ale celkom prestrašený, a okolití občania zelenejú, blednú, tiež sa trasú a vyvaľujú na mňa oči.

Vtedy prísny pán niekomu pošepkal: „Klietku!“ a ku mne sa obrátil s milým úsmevom a zase roztrasene povedal:

„Rozumiem, pane, ťažko sa vám privyká na našej zemi a je mi jasné, že nemôžete dokonale ovládať pozemskú reč. Chceli ste povedať, že ste prišli z iného sveta, pravda, nie z iného plota, a že ste sa sem nad ránom dotanierovali, nie doranili...“

Nevedel som, čo mám robiť, ako im všetko zrozumiteľne vysvetliť. Sadol som si na chodník a odrapkal som:

„Nevolám sa, nenarodil som sa, nemám tanier...“

Pokračovanie

Ružový sad

Mikuláš Kasarda

*Ja viem, že líbiš rodný domov
a dlho sníváš o šťastí,
no všimniže si, koľko rovov
s vojakmi leží po vlasti!*

*Pomníky mlčia zamyslené,
ružový sad tu rozkvitá,
kde dievčatko si vije veniec,
mak červenie sa zo žita.*

*Oj, koľkých, koľkých doma niet,
len ticho strašné, matkin plač,
možnože iba o šesť liet
mal od teba ten vojak viac.*

*Možnože ešte
leží na stole
nedoriešený príklad,
vzorcov pár...*

*Nemyslel vtedy
na ružové údolie,
kde leží... Koľkátu už jar?*

*Možnože práve zlostí ťa,
že veľa máte na úlohu.
A on, jak rád by počítal,
i naučil sa tvoju slohu,
možnože práve z Puškina,*

*tú božskú báseň o dedine,
kde jeho mati jediná
každý deň za ním
schne a hynie.*

VODOMETNÁ MÓDA

Ján Navrátil

Veľryba Sardínia bola veľká ako loď. Živila sa prevážaním sardíniiek TA. V cestovnom poriadku síce stálo, že preváža TA i SPÄŤ, no nikdy z nej nijaká sardínka nevystúpila. Asi bol ten cestovný poriadok už neplatný.

Vždy, keď sa sardinky natisli do Sardínie — ako sardinky — Sardínia dostala strašný smäd. Mohla sa napiť, povieť si, veď žila v mori. Na to prišla i ona a napila sa. No zbadala, že morská voda je slaná a na pitie nesúca.

„Budem piť iba riadnu vodu, sladkú!“ povedala si.

V noci priplávala k mestu, vyskočila na breh a vypila všetky studne, vodovody, vodáreň, ba i vodomet na námestí. A skok do mora!

Ten vodomet však nemala vypiť! Poznáte vodomet. Je presne taký ako striekacia pištoľ, chvíľu nemá pokoj. Strek, vodička, vysoko,

U medved'ov

TEOFIL
MACEJKA

V brlohu medvedej rodiny bolo tiché ticho. Všetko spalo zimným spánkom.

No jedného ranného rána hlad prebudil mladého pána...

Mrm, mrm, mrmlal si v postieľke malý medvedík, ktorého volali Malinko, lebo mal rád maliny.

Mama ho začula. Otvorila jedno oko a tu vidí: Malinko si cupká po brlohu a vylizuje z hrnčeka posledný med.

Nepovedala mama ani slovo, len tíško vstala a v komôrke Malinkovi pošepkala:

„Synček zlatý, strapatý, či sme ti pred Vianocami nepovedali, že máš spinkať celú-celú čičku zimu?!“

Mrm, mrm, zamrnkal Malinko:

„Vstal som preto, lebo sa mi snívало, že mi včielky priniesli plný hrnček medu.“

Mama porozumela, za labku synčeka chytila a dovedla k lôžku. Lahla si, Malinko si lahol k nej a tak pritúlení spali, kým ich neprebudili teplé lúče jarného slniečka.

Bol raz jeden hrebeň...

JOZEF PAVLOVIČ

Áno, tak to bolo, bol raz jeden hrebeň, čierny ako eben. Možno vypadol strážnikovi, keď naháňal decká, z vrecka, možno rybárovi, keď šiel na rybačku, z vaku, možno pilotovi, keď vystrájal akrobatické kúsky, z blúzky, a padol rovno doprostred záhradky

medzi dedkovu babku

a babkinho dedka,

ktorí ruka v ruke už 50 rokov kráčajú spolu životom.

Babka má na hlave RUČNÍK, dedko má hlavu ako dlaň.

„Babkááá!“ zašušlal dedko.

„Dedkóóó!“ zapišťala babka.

„Kde sa tu ten plot vzal?“ rozčuľuje sa dedko, „ako sa teraz dostanem k svojej babke?“

„Kde sa tu ten plot vzal?“ rozčuľuje sa babka, „ako sa teraz dostanem k svojmu dedkovi?“

„Nedá sa nič robiť, babka, vezmeme pílku a plot prepílíme.“

„Ale kde vziať pílku, dedko?“

„Zvesíme ju z plota, babka.“

I schytili dedko s babkou pílku, každý za jeden koniec,

vyššie, najvyššie! A tak isto chcel striekať aj z veľrybej tlamy. Hmm, ale kadiaľ? Cez ucho to nešlo. po medzi zuby tiež nie. Napokon si vodomet všimol, že veľryba má uprostred hlavy dierku. Vystrekol teda tadiaľ. Guľôčky vody dopadli na hladinu, z mora vyskočili vlnky a urobili kolieska. Jedno kolo, druhé kolo, tretie tam, kde prvé bolo.

Od toho dňa neviezla veľryba Sardínia ani jednú sardínku. Asi sa báli, že ich trať guľka z vodometu, utekali pred Sardíniou. A ako utekali, vystrkovali z vody hlávky a huncútsky pokrikovali:

„Veľryba, chyt ma, keď chytíš zjedz ma!“

Sardínia chcela vodomet utopiť, ale držal ani prirastený. Chcela ho prikryť námorníckou čiapkou, tú však zmietol ani striekačka. A keďže sa nemohla priblížiť k sardinkám ani v noci, rozhodla sa, že si bude hľadať obživu inde.

More je veľké, plávala ďaleko. Cez rybie mestá do veľrybieho veľkomesta. Tam bolo veľrýb ani makovic na poli a každá tá veľryba mala otázok ani maku:

„Čo si si zmyslela, nasadiť si na hlavu vodomet?“ krúžili okolo Sardínie. „Kde si to videla?“

„Všade inde, len tu nie.“ povedala Sardínia priateľkám. „Čo sa týka módy, ste sto rokov za opicami.“

Veľryby plesli chvostmi, rozhýbali plutvové veslá a skôr, ako by ste žralokovi zuby spočítali, všetky mali na hlavách vodometry. Veď kto by nechcel držať krok s módou?

Dážď-nedážď, veľryby sa sprchujú; leto-neleto, cítia sa svižné, a čo je najdôležitejšie — nemusia sa umývať: čokoláda-marmeláda, všetko z metú vodometry. Stále sa ako zo škatuľky. Vlastne z veľikánskej škatule.

To sa môže. Čoby nie. Dôvodov je dosť. Obyčajne sa zaspí. Alebo meškajú hodiny. Alebo sa stratí zošit. Alebo sa natiera linoleum.

Čože? Áno, áno! Natiera sa linoleum.

Presne to sa stalo nedávno u Fulínov. Otecko Fulín si ráno privstal a natrel linoleum. V predsieni. Hráškovozelenou.

Potom všetci zasadli k raňajkám — otecko, mamička aj Dodko. A mamička stále opakovala. „Ak to rýchlo neuschne, sme v kaši.“

A otecko hovoril:

„To je farbička! Takú som vždy chcel mať.“

A mamička po svojom:

„Ak to rýchlo neuschne, tak sme — no, v kaši až po uši.“

A neuschlo to. Podľa návodu na plechovke mala farba uschnúť za pol hodiny. Ale prešlo tri štvrté a potom tri štvrté hodiny aj päť minút, a farba sa stále lepila.

Fulínovci stáli v kuchyni ako na opustenom ostrove a smutne pozerali na chodbové dvere. Pred nimi sa rozprestierala hráškovozelená predsieň. A leskla sa: Len vkročte. Prilepíte sa ako osy na med.

Otecko podchvíľou kľakal na prah, nahýnal sa nad čerstvý náter a dotýkal sa ho prstom:

„Už to bude!“

„Ešte chvíľočku si to žiada!“

„Ale teraz to už určite bude!“

„Iba chvíľku strpenia.“

Dodko zakaždým šiel skúsiť nohou, a zakaždým sa prilepil. Jeho pančuchové nohavice už boli hráškovozelené a v kuchyni ostávali po ňom hráškovozelené stopy.

Hráškovozelená farba sa zjavila aj na stene, na poličke, na kalendá-

že teda plot prepíli. Len čo ju však vzali do rúk, plotu niet. Zmizol, akoby ho nikdy nebolo bývalo.

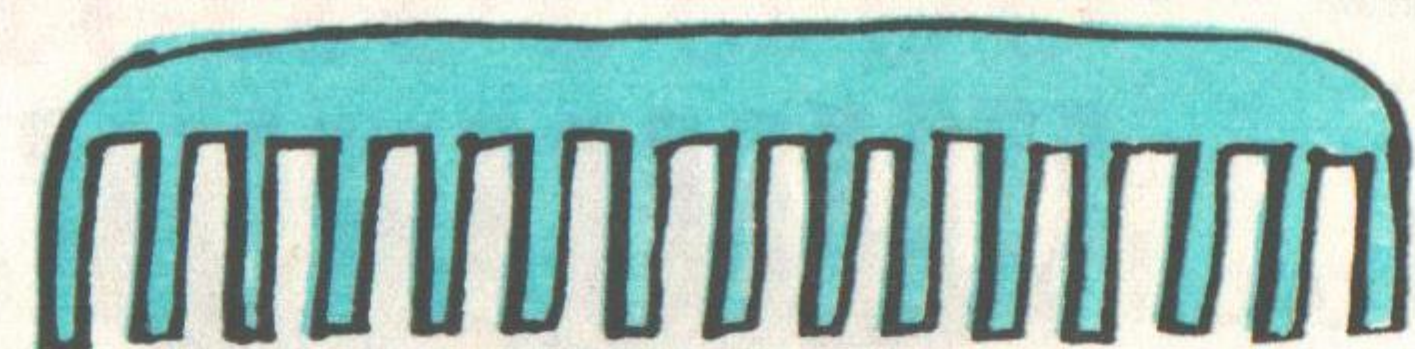
Babka už nemala čo robiť, preto si ľahla do trávy a začala odpočívať.

Dedko už tiež nemal čo robiť, preto povedal:

„Pohrabem záhradku.“

„Ale, dedko, veď nemáš hrable!“

„Ale, babka, či nevidíš, že ich držím v ruke?“

No babka leží a nič nehovorí.

„Ej, babka, babka, aká si ty lenivá,“ vraví dedko, „ani sa ma neopýtaš, ako mi hrable hrabú.“

„Ozaj, dedko, moje všetko, ako ti hrable hrabú?“

„Ale, babka, moja LABKA, ani sa nepýtaj. Zle, bodaj ich drak zobral!“

V tej samej chvíli sa nebo zatmelo a hrable zmizli, akoby ich nikdy nebolo bývalo. Nad dedkom a babkou vznáša sa sťa mrak veľký čierny drak. Vlastne ho ani nevidieť, lebo otvoril také papulisko, že z celého tela vidno iba zuby husté ako hrebeň:

„Abraka-dabraka, kto tu volal na draka, hneď zjem toho babráka!“ zručol.

„A figu borovú by si takto nechcel?“ povedala ešte stále v tráve ležiaca babka a ukázala mu takúto veľikánsku figu:

„Figu nemám rád,“ vraví drak, „radšej mám človečinu. Mňam, mňam, dobrá babka nie je zlá.“ A začal krúžiť nižšie a nižšie.

Babka však nestratila duchapritomnosť. Len čo sa k nej drak priblížil na dosah ruky, schytila hrebeň a pohrozila mu,

že ho učeše. Drak, ktorý sa nikdy v živote nečesal, dostal taký strašný strach, že zmizol a nezostal po ňom ani prašný prach.

A tak z celej našej rozprávky zostal iba hrebeň, taký istý ako na začiatku, aby sme si na konci nohli na ňom zahrať pieseň o hrebeni:

Bol raz jeden hrebeň,

čierny ako eben.

Najprv sa stal plotom.

Čo urobil potom?

Premenil sa na pilku.

Čo urobil o chvíľku?

Hrable z neho stali sa,

do hrabania dali sa.

Hrebeň ďalej hral sa,

strašným drakom stal sa

a nakoniec hrebeňom,

cingy-lingy, bim-bam-bom!

Jastrab Ján Pohronský

Pani Liptáková s hnevom sa sťažovala starej mame, že jej jastrab už tretiu sliepku odvliekol a že bude mať čoskoro kurín prázdny.

„To je zle,“ povedala stará mať. „Teraz sa už naučil chodiť do dvora a odvléčie všetko, čo sa dá.“

Pán Lipták stál na schodoch a mlčal. Pozrel sa vysoko nad komín, akoby skúmal hviezdy, potom bez slova vyšiel na ulicu.

Keď sa vrátil, mal v rukách brokovnicu.

S Pištom Michelčíkom sme prestali dýchať. To je už niečo! Ozajstná brokovnica, ktorou možno aj vlka odstreliť.

Šli sme za pánom Liptákom a žiadostivo sme sa dívali na tú zázračnú vec.

„Ujo, a čo idete robiť s tou puškou?“ pýtal som sa.

„Idem ju zafarbiť na ružovo a zasadím ju do kvetináča, ty mudrc!“ povedal a zasmial sa.

Aj Pišta sa zasmial. Ja som sa hanbil a chcel som odísť, ale pán Lipták ma pristavil.

„Zato sa nemusíš hnevať,“ povedal. „Predsa každý rozumný človek vie, na čo slúži puška. Pozri sa teda, teraz ju idem vyskúšať, či dobre nesie.“ A len čo to dopovedal, prižmúril ľavé oko, pušku si oprel o plece a zamieril do belasého neba. „Skúsím zostreliť slnko.“

Pišta sa pozrel na mňa, ja na neho. Potom sme sa skrčili pod voz a Pišta povedal: „Ak pán Lipták zostrelí slnko, nebudeme vedieť, kedy je ráno.“

ri. A dokonca aj na telefóne, keď mamička chcela zavolať hasičov, aby pristavili rebrík a vybrali ich z druhého poschodia cez oblok na ulicu. Ale potom si to rozmyslela a vyhlásila, že sa zblázni a dala Dodkovi čisté pančuškové nohavice a začala mu naslinenou vreckovkou šúchať nos. „To sú teda nápady,“ hovorila, „natrieť predsieň akurát ráno, keď treba ísť do práce a chlapcovi do školy.“

A otecko povedal:

„Zapamätaj si Dodko, že predsieň je najlepšie natierať akurát ráno. Lebo kým sa vrátíme, byt sa pekne vyvetrá. Vo farbe je acetón.“

A otvoril oblok.

A mamička písala Dodkovi ospravedlnenie. „Vážená súdružka učiteľka! Ospravedlňte, prosím, žiaka Jozefa Fulína, lebo sme natierali linoleum.“

„No, prosím, už je to suché,“ povedal otecko. „A čo to bolo rečí!“

Mamička už nepovedala nič.

A Dodko šiel do školy.

Všetci sa čudovali, že prišiel neskoro, lebo vždy bol poriadny. „Čo sa stalo, Fulín?“ spýtala sa súdružka učiteľka.

Žiak Fulín otvoril tašku a vylovil z nej obálku. Súdružka si prečítala ospravedlnenie a pousmiala sa. Potom kývla na Jozefa, aby pristúpil bližšie, prizrela sa mu na nos a tichučko sa ho spýtala:

„Zelenou?“

„Áno prosím,“ šepol Jozef, „hráškovozelenou.“

Posadil sa do druhej lavice, kde bolo jeho miesto. Nepratalo sa mu to do hlavy. Odkiaľ mohla súdružka vedieť, že zelenou? Že by dovidela až k nim do predsieni?

Prel. H. Suchá

ZIMA

Rudolf Dobráš

*Kavky letia
na kraj sveta.
Kav, kav, kav,
tisíc kavčích hláv.*

*Na oblohe slnka niet.
V čiernych mračnách čierny let.
Kavčie krídla túlavé
túľajú sa v dialave.*

*Sneží, sneží, kavčí smiech.
Čierny smiech a biely sneh.
V bielom snehu čierne perie.
Fujavica si ho berie.*

*Kav, kav, kav,
tisíc kavčích hláv.
Sneží biely sneh
na tisíc striech.*

S úctou a s obdivom sme sa pozerali na slnko, na to silné, jagavé svetlo, ktoré zo sna zobúdzá svet.

„Slnka by bolo škoda,“ povedal som.

„Chlapci, sem sa dívajte!“ vykrikol náhle pán Lipták. „Vidíte tú straku na strome?“ Keď sme prisvedčili, namieril na ňu pušku a znehybnel.

Vták sedel na haluzi, bezstarostne si preberal perie. Za ním na belasej oblohe plával jediný biely oblak. Bez vydýchnutia sme hľadeli na vtáka a na pána Liptáka.

V tej chvíli, ako zahrmel výstrel, straka sa nadniesla, akoby chcela vzletieť, potom sa vo vzduchu prevrátila a padala na zem hlavou dolu. Vtedy som si pomyslel, že pán Lipták je veľký poľovník.

Pišta utekal pod strom, kde padla straka.

Pani Liptáková pribehla celá vyľakaná, pozrela prestrašene na svojho muža a zvolala: „Čo strieľaš na dvore, ty blázon?“

Pán Lipták sa na ženu ani nepozrel, poťažkal flintu, usmial sa pod fúz a prehodil. „Otca jej, ale dobre nesie!“

Keď Pišta priniesol straku, zistili sme, že to dostala priamo do žalúdka. Pán Lipták odniesol pušku do komory, dvere zamkol na kľúč a povedal:

„Zajtra odstrelím jastraba.“

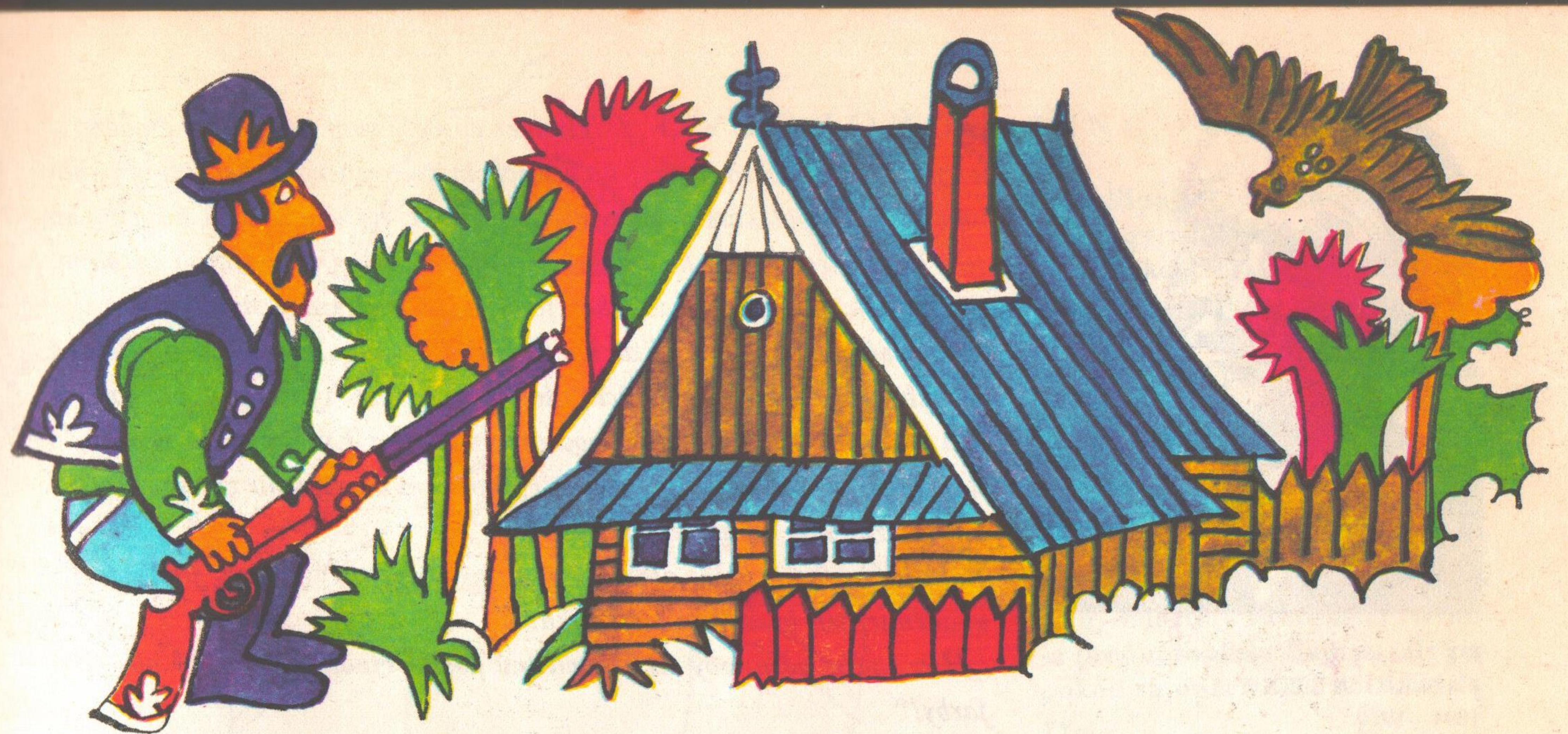
Skôr ako sa na obzore zjavilo slnko, schovali sme sa s Pištom do prázdneho chlievika. Dvor ležal pred nami ako otvorená dlaň. Lipa nehybne dvíhala konáre do výšky a jej lístie sa nežne kolísalo vo vetre. Svet ešte spal. Iba sliepky, ktoré pani Liptáková vypustila z kurína, behali po dvore.

Boli to pre nás chvíle napätia. Vedeli sme, že pán Lipták ešte pred našim príchodom s nabitou brokovnicou zaliezol pod šopu.

Odstreliť jastraba, to je už niečo! To nie je zasiahnuť nepozornú straku. Jastrab lieta v závratnej výške, hrdo a odvážne. Keď si vyhliadne obeť, nepozná strach. Vrhá sa na ňu strmhlav a pod jeho dravým pohľadom nejedno zviera zmeravie.

V chlieve mi Pišta vyrozprával, že bol raz na poľovačke s jedným pytliakom a videl, ako pytliak odstrelil medveďa. Dušoval sa, že medveď bol od neho iba na tri kroky. Medveď, zasiahnutý do hlavy, zúrnil, vyvrátil jedľu, dvíhal obrovské tlapy, akoby preklíňal horu. Ale pytliak pribehol k nemu a dorazil ho puškou.

Neveril som tejto rozprávke. Bol som presvedčený, že Piš-

ta Michelčík v živote nevidel medveďa. Aj som mu povedal.

„Ja ti to aj tak neverím.“

„Veríš, neveríš, ja ťa nebudem presvedčať. Aj tak by som z toho nič nemal,“ povedal urazene.

Ale medzitým sa slnko dostalo rovno nad náš dvor.

„Začína byť teplo,“ povedal Pišta. „A možno čakáme na darmo, každý deň sa jastrab neukáže.“

Aj mňa pochytili pochybnosti. Škárrou cez dvere som netrpezlivo obkukával dvor. Pri záhradnom plote pásli sa sliepky. Pán Lipták zavše vyliezol spod šopy, prešiel sa ticho dvorom, skúmal oblaky a znova sa schoval.

Zrazu na strechu drevárne padol tieň. Pozreli sme sa tým smerom, kde to hrôzostrašne zašumelo, a zmeraveli sme od údivu.

Jastrab! Veľký a odvážny ako orol, s rozťahnutými krídlami, hnal sa ponad komín. Sliepky stáli pod plotom zarazene a bez pohybu, akoby boli hrôzou skameneli.

Ale v tej chvíli zahrmel výstrel. Nečakane, výstražne a ostro. V tom okamihu vták strašne zatrepal krídlami, vyvrátil hlavu a padal ako kameň.

S pánom Liptákom sme sa stretli na konci dvora.

„Tak čo je, kuvici?“ povedal a smial sa nahlas. V rukách držal nevládneho vtáka, ktorého perie bolo postriekané krvou. Obzreli sme si ho zblízka.

Bol to dravý a silný vták s kráľovským pohľadom. Aj mŕtvy vzbudzoval v nás strach a úctu.

Dar

Weöres Sándor

*Umára sa pekná Mara,
a ja pôjdem za sklenára.
Zrkadielko spravím Mare,
uvidí sa v mojom dare.*

*Umára sa pekná Mara,
a ja pôjdem za hrnčiara.
Malý hrnček spravím Mare.
Víno žblnká v mojom dare.*

*Umára sa pekná Mara,
a ja pôjdem za stolára.
Postieľočku spravím Mare,
vybúva sa v mojom dare.*

Prel. T. Janovic

Jašterica

Gustav Kiklec

*Jašterica muža hreší:
„Čo sa túlaš, doparoma!
Zo slimáka príklad ber si,
ten je neprestajne doma!“*

Prel. M. Babiuka

Národný umelec
JANKO ALEXY
1894--1970

UČŇOVSTVO / *Takmer dospelý som sa učil, že cinóber je zo živého striebra a síry, v chemickom svete sa volá hydrargum rubrum a starí apatekári a alchymisti používali ho ako liek. A naučil som sa i to, že neslobodno ho miešať s kadmíom a inými pestrými farbami. Ale čo mňa bolo kedysi do toho! Keď strýko v záhrade stromky obrezával, doniesol som si do kuchyne vody a náruživo sa pustil štetcom do týchto dvoch neznášanlivých, ale veľmi krásnych farieb. A premaľoval som na dúšok tváre všetkých mocnárov vtedajšej Európy spolu i so storočným prorokom v kalendári. Potom som od strachu zmizol a neukázal som sa asi dva týždne.*

Patália z toho nebola, ale nech je tam vtedy starý Pirner, profesor akadémie, ten by bol zalomil rukami:

„Hm, rádím vám, aby ste išli na inú postać životnú, ste slepý na farby!“

Ale Pirner tam nebol a strýko, keď prišiel na to, čo je vo veci, ešte ma i pochválil a vzal za spolupracovníka pri premaľovaní sochy v záhrade. Bol to odliatok Merkúra, kópia antickej sochy. Túto sochu strýko každej jari premaľoval a od toho času i ja som mu pomáhal, a to tak, že som mu držal farby. Po tomto trojročnom učňovstve som už smel vymaľovať oči, ústa a vlasy.

Janko Alexy

Na ceste za krásou

Pekný je pohľad na večernú Bratislavu. Zo záplavy svetiel ako z perlového náhrdelníka vystupuje šperk najvzácnejší — osvetlený Bratislavský hrad. Miesto pamätné už na úsvite našich dejín ako pevnosť rímskych vojakov, neskôr, za Veľkomoravskej ríše, už mocný hrad na Dunaji; významné stredisko a sídlo uhorských kráľov v stredoveku, a napokon miesto, kde v osemnástom storočí veľký syn nášho národa Anton Bernolák vytvoril svoje vzácne jazykovedné dielo.

Tento významný hrad vyčnieval však poldruha storočia ako ne-

pekná vyhorená zrúcanina, ako veľmi smutný svedok dávnej slávy.

Po prvej svetovej vojne prišiel do Bratislavy nevšedný, dobrý a zápalistý človek, nadaný maliar, spisovateľ a učiteľ Janko Alexy, ktorý si už v mladých rokoch zaumienil, že znovu oživí múry hradu a pomôže ich v dôstojnom rúchu vrátiť národu. Za svojej mladosti nenašiel porozumenie a podporu pre tento plán. Nevzdal sa ho však a žil ním až do neskoršej staroby. Napísal stovky listov, ponavštevoval množstvo významných a vplyvných ľudí, ktorých chcel získať na svoju stranu. Písal články, prednášal v rozhlase aj v televízii. Až napokon v našom zriadení našiel porozumenie pre svoj životný sen. Dnes

stojí Bratislavský hrad už temer hotový, každý večer osvetlený a zďaleka dobre viditeľný. Vodíme do neho vzácne zahraničné návštevy, býva miestom, kde sa zastaví náš súdruh prezident, a na hrade bola podpísaná aj naša federácia.

Jankovi Alexymu nestačilo, že svojou neveriteľnou húževnatosťou, a najmä láskou k národu, postupne pomáhal kriesiť Bratislavský, Trenčiansky a Spišský hrad. Nestačilo mu, že napísal veľa pekných kníh, ktoré si zachovávajú čestné miesto v našej literatúre. Ako by odrazu žil niekoľko životov; každý svojím spôsobom dôstojný, a najmä osožný. Okrem verejného účinkovania a písania venoval sa aj výtvarnej práci. Namaľoval viac ako tritisíc obrazov, ktoré sú

Dievča z Heľpy,
kresba perom,
1931

výsledkom jeho celoživotnej púte za krásou.

A v starobe si Janko Alexy k týmto prácam a povinnostiam pribral novú. Vo svojom útulnom dome uprostred zelene otvoril si so svojou manželkou, pani Šárikou Alexy, bezplatnú maliarsku školu pre deti, ktoré mali vzťah a lásku k výtvarnému umeniu. Pôvabný domček v záhrade pri hradnej studni stal sa vyhľadávaným miestom, kde denne zazvonilo niekoľko detí rozličného veku a kde si rozložili svoje náčrtníky. Najčastejšie sa usadili v záhrade, v prírodnom ateliéri Janka Alexyho, a pod skúseným vedením oboch manželov vnikali do tajomstiev maliarstva. Janko Alexy so svojou manželkou citlivo využívali čisté det-

ské vnímanie a viedli deti k láske k umeniu. Bolo priam neveriteľné ako ochotne, starnúci, ale uznávaný a oslavovaný majster, vďačne a zadarmo odovzdával deťom rokmi nadobudnuté maliarske skúsenosti a približoval im ťažké aj radosťné začiatky umeleckej cesty.

Asi tristo detí sa vystriedalo u majstra Alexyho a pani Šáriky za posledné roky. Spoločne pracovali na rozličných plánoch. Raz výtvarne vyjadrovali Slovenské národné povstanie, inokedy Jánošíkovu dobu, raz zasa Veľkomoravskú ríšu a napokon sa deti sústredili na výtvarné zobrazenie slovenských hradov a zámkov, ktoré nám pomaly hynú a rozpadávajú sa. Mnohé z detí prejavili naozaj veľké nadanie. Ich obrázky boli vysta-

JANKO ALEXY

Narodil sa v Liptovskom Mikuláši. Do gymnázia chodil v Lučenci. Už ako školák prejavoval mimoriadnu záľubu v kreslení. Po maturite však nemohol pokračovať v štúdiu pre očnú chorobu. Začas bol kominárskym učňom, neskôr pracoval ako pomocník v lekárni. Dvadsaťpäťročný zapísal sa na maliarsku akadémiu v Prahe. Po jej skončení pôsobil ako maliar a profesor kreslenia na gymnáziu v Bratislave. Neskôr sa presťahoval do Piešťan, ale napokon sa opäť vrátil do Bratislavy.

Literárna tvorba Janka Alexyho čerpá prevažne zo spomienok na detstvo a mladosť. Sviežosť rozprávania, úprimná prostota a láskavý humor robia jeho dielo príťažlivým aj pre dnešného mladého čitateľa.

vované doma aj v cudzine a niektoré sú nastálo umiestnené v Múzeu slovenského národného povstania v Banskej Bystrici.

Minulého roku, koncom septembra, tento významný umelec, verejný činiteľ a vzácny, dobrý človek odišiel od nás navždy. Rozlúčil sa so svojou záhradou, s drozdami a včelami, ktoré mu boli milým rozptýlením v starobe, ešte naposledy si pozrel okolité stráne Horského parku, ktorých farbistú jesennú krásu toľkokrát zachytil štetcom, a tíško odišiel. Ako dobrý gazda, ktorý čestne žil aj pracoval a zanechal národu vzácne dedičstvo v knihách a v obrazoch. A v srdciach mnohých vďačných detí.

Margita Valehrachová

Obrázková história Slovenska

JÁNOŠÍK / Nevieť, koľko som mohol mať rokov, ale do školy som ešte nechodil, keď nás starý naučil takúto pesničku: Jánošík, Jánošík, maľovanô dieťa, / kebys nebol zbíjal, nelapali by ťa. / Veď som ja nezbiľal chudobných sedliakov, / ale som ja zbíjal pánov-vlkolakov...

Bola to dlhá pesnička a veľmi radi sme ju spievali, jednak pre melódiu, ale hlavne pre toho Jánošíka. O Jánošíkovi máme množstvo pesničiek, povestí, rozprávok, prísloví, máme aj romány, divadelné hry, filmy, obrazy, sochy... Keby sme sa opýtali, každý druhý človek by nám vedel porozprávať:

že Jánošíka poznali aj víly,
že mu dali opasok, ktorý ho robil chlapom so silou obra,
že mal vaľášku, ktorá sa k nemu prerúbala cez sedem zámok,
že mal kalpak, ktorý ho robil najkrajším mládencom,
že mal krpce, ktoré robili míľové skoky,
že bohatým bral a chudobným dával,
že meral angliu od buka do buka,
že delil dukáty z klobúka,
že ho obesili za rebro a na šibenici vyfajčil tri funty tabaku,
že má po horách poskrývané rozprávkové poklady,
že sa tie poklady otvárajú v svätotajansku noc alebo pomocou predivnej rastlinky peračinky.

A možno aj vo vašom chotári je nejaká Jánošíkova skala, Jánošíkova jaskyňa, Jánošíkova posteľ,

Jánošíkov stôl, jeho meno nosí veľa občanov našej vlasti, jeho menom sú pomenované osady, majere, dedinky... Jánošík je jednou z najznámejších postáv našej histórie a poznáme ho nielen my, ale aj naši susedia v Poľsku, na Morave a Ukrajine.

To ľudová fantázia urobila z Jánošíka takého slávneho človeka. Aký bol skutočný Jánošík?

Keby sme navštívili jeden z bratislavských archívov, ukázali by nám zväzok listín z osemnásteho storočia; sú to zápisy z pravoty proti Jurovi Jánošíkovi, zápisy jeho výpovedí pri mučení a súde, jeho priznanie i rozsudok. A z týchto spisov i matiek by sme sa dozvedeli toto:

Juro Jánošík sa narodil v januári 1688. Otec sa volal Martin, mať Anna Čišniková. Jeho rodiskom bola kopanica „u Jánošov“ na kopci Pupov pri Terchovej. Otec bol chudobný sedliacky sluha. Jánošík mal ešte dvoch mladších bratov, Martina a Adama. Mladý Jánošík sedliačil, slúžil ako otec a celá rodina. Keď vypuklo posledné kurucké povstanie Františka Rákócziho II., dal sa vtedy osemnásťročný, zverbovať do kuruckého vojska. Po bitke pri Trenčíne roku 1708, kde cisárski porazili kurucov, sa vrátil domov do Terchovej.

Ale neostal doma dlho.

Prišli cisárski labanci a zverbovali Jánošíka do cisárskeho vojska. Z kuruca sa teda stal labanec. Jánošík však nebojoval, slúžil ako strážny vojak na Bytčianskom zámku, kde boli uväznení rozliční zločinci, rebeli a utečenci. Bol medzi nimi aj zbojník Tomáš Uhorčík.

S týmto zbojníkom sa Jánošík zoznámil a spriatelil. Priatelia však neboli spolu dlho lebo Jánošíkovi

rodičia nejakým spôsobom dostali syna z vojny. Vrátil sa teda znova do Terchovej k sedliackej robote. Pravdaže, bol už skúsenejší, lebo ako vojak prešiel kus sveta, veľa videl i prežil.

Jedného dňa dokvitol do Terchovej Jánošíkov známy Tomáš Uhorčík. Podarilo sa mu ujsť z byčianskeho väzenia a prvá cesta ho zaviedla k Jánošíkovi. Nahovoril ho, aby sa dal s ním na zboj. Vykreslil mu slobodný zbojnický život bez roboty, bez trápenia, bez pánov, a to sa mladému Jánošíkovi veľmi pozdávalo, takže ho nebolo treba dlho presviedčať. Ako vysvitá z Jánošíkovho priznania na súde, na Michala roku 1711 ho Uhorčík ako kapitán sprisahal a prijal do zbojníckej družiny.

Tak sa teda stal Jánošík zbojníkom.

Zbojníckych družín bolo vtedy na Slovensku plno, hoci šľachta, ktorej majetky a kaštiele bývali často cieľom zbojov, tvrdo proti zbojníkom vystupovala. Robili sa na nich celé výpravy. Uhorčík zakrátko nechal zbojníčenie a kapitánom družiny sa stal Jánošík. Nie nadhlo. V zime roku 1713 ho kdesi pri Klenovci chytili, odviekli do Mikuláša, súdili a odsúdili. Koncom marca 1713 ho popravili. V rozsudku sa hovorí: „... pretože pro také veľké a zlé účinky a prikázání prestúpení má byť na hák na ľavém boku prehnáný, a tak na príklad

„NEHCEL SOM ŽIVOT OPIS PÍSAŤ TOHO „PRIESTUPNÍKA“ V MIKULÁŠI ODSÚDENÉHO A POPRAVENÉHO, ALE CHCEL SOM MAĽOVAŤ JUNÁKA SLOBODY V ÚSTACH SLOVENSKEHO ĽUDU ŽIJÚCEHO...“

JÁN BOTTO

jinších takových zločincov má byť zavesený...“

O mesiac neskôr, v apríli 1713, chytili, odsúdili a popravili aj Jánošíkovho predchodcu a kamaráta, Tomáša Uhorčíka.

Takýto bol skutočný Jánošík a jeho život. No ľud ho videl v celkom inom svetle. Pre neho bol bojovníkom proti panskej svojvôli, ochrancom chudobných a pomstiteľom utláčaných. Vyrástol

na národného hrdinu, o ktorom si ľudia už za dávnych dávov spievali:

... Bolo nás jedenást, tisíc sa nás zhúkne, / keď Jurko Jánošík nohou o zem dupne. / Prídu sem mládenci od Polany, Tatry, / traste sa len, páni, až zahoria vatry! / Meno Jánošíka nikdy nezahynie, / ani na vršičku, ani na doline, / ani na mestečku, ani na dedine! / JOZEF HORÁK

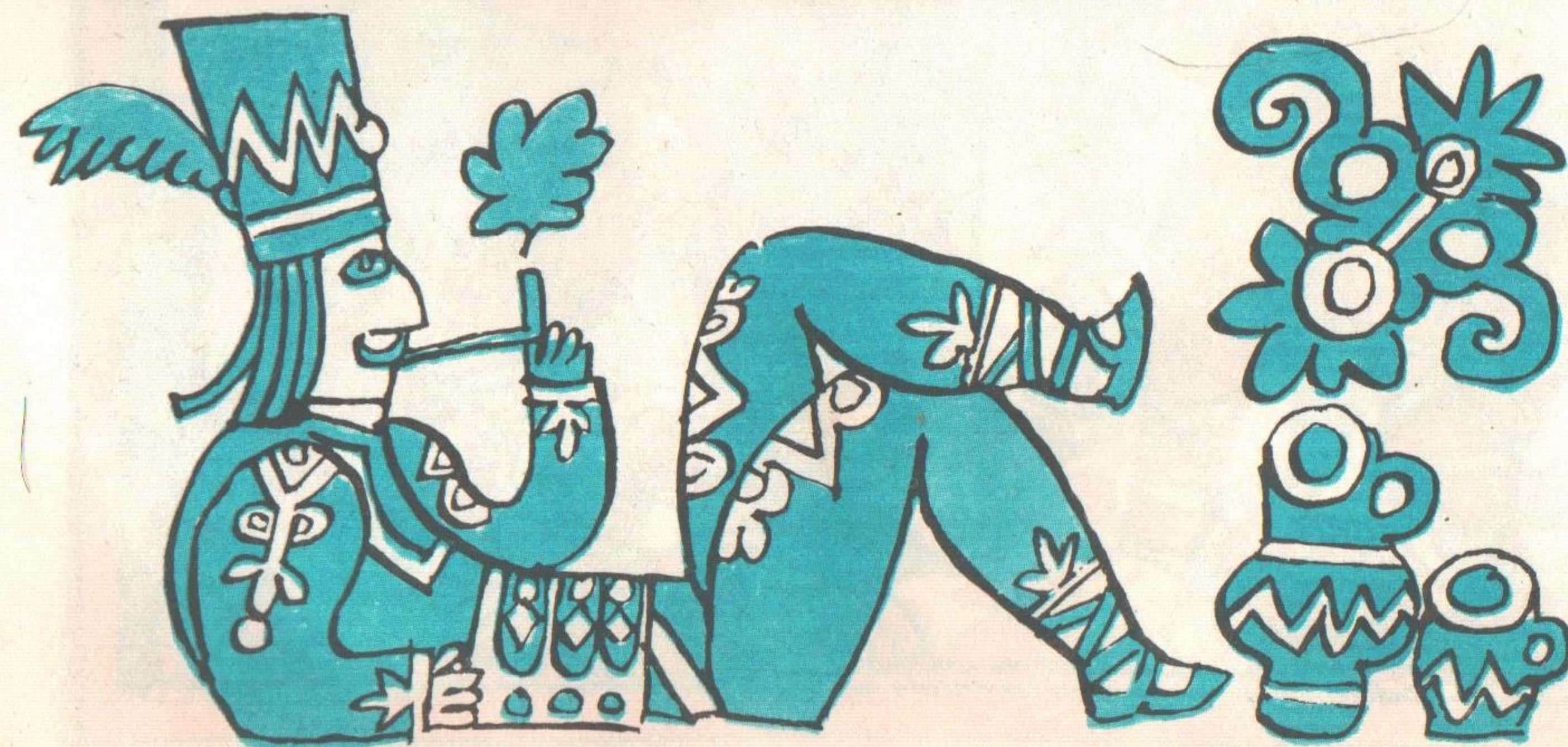
*Chytali zbojníčka na mraku po hore,
a on spal v dedine pri milej v komore.*

*Chytali zbojníčka na svite po lese,
aby ho zaživa lámali v kolese.*

*Núkali dukáty, dávali poklady,
i tak im zbojníček nevliezol do klady.*

*Len raz si pri dverách zabudol valašku,
len raz sa na krčme pošuchol na hrášku,*

*len raz sa neobzrel, pustil drábov z oka,
a už mu od chrbta zatali do boka.*

Ako sa
Jánošík
na zboj
pustil

Kliment Ondrejka

Povedá sa, že Jánošík sa učil za farára, no že musel s učením prestať, lebo ho otec volal domov do Terchovej, aby prišiel, bo mu je mať na smrteľnej posteli.

Prišiel jej iba na pohreb — ona už bola k smrti dopracovala. Zato, že Jánošíkov otec nešiel v deň pohrebu na panské, nasúdil mu pán päťadvadsať palíc. Mladý Jánošík šiel k pánovi prosiť milosť, a keď nedosiahol nič, sám sa ponúkol, že tie palice za otca znesie.

No pán tak rozhodol, že keď je doma, mal prísť aj on do roboty, a keďže neprišiel, zaslúži aj on päťadvadsať. A tak palicovali oboch. Starý Jánošík tú bitku nevydržal — na dereši dokonale — a keď si spalicovaný mladý Jánošík otca pochoval, v prvú noc zapálil toho pána. jeho panstvo zhorelo na popol.

Ušiel Jánošík do hôr a tam si našiel dvanástich seberovných kamarátov — zbojníkov.

Samotrinásty potom pánov zbíjal a chudákov bránil, napomáhal, ako vedel. No iba po tri roky.

*Už v Liptove vyzváňajú,
Jánošíka lapať majú.*

*Už v Liptove vyzvonili,
Jánošíka ulapili.*

*Už ho vedú cez ulicu,
tri milé sa k nemu mecú.*

*Janík, Janík, srdce moje,
čo tu vidíš, všetko tvoje.*

*Vidím, vidím zoreničku —
prenešťastnú šibeničku.*

JANOŠÍK BOJOVAL aj v Slovenskom národnom povstaní... Neveríte? Pravdaže, nie ten, o ktorom píšeme v Obrázkovej histórii Slovenska. Smelí chlapi, partizáni z Liptova a Horehronia, nazvali svoju brigádu jeho menom. Založil ju začiatkom augusta 1944 kpt. Ernest Bielik. Malá hŕstka partizánov postupne rástla a mohutnela, v októbri 1944 mala už vyše 1200 bojovníkov. Bojovala najmä na Horehroní. Partizáni z brigády Jánošík sa v noci z 29. na 30. augusta 1944 zúčastnili obsadenia Banskej Bystrice a vyznamenali sa aj v bojoch pri Telgárte, pri obrane Martina a inde.

H. S.

JANOŠÍK MUSEL BYŤ skutočne veľmi mocný chlap. O jeho sile sa rozpráva táto príhoda.

Raz stretol pri Krakove jedného chlapa, ktorý si niesol domov železnú obruč na veľké koleso. Jánošík mu ju vzal z rúk a uviazal na krk ako mašlu. Potom mu povedal: „Ak ti ju nebude môcť nikto odviazať, o dva dni príď za mnou.“

A veru nenašiel sa nikto, kto by mu ju bol mohol odviazať. Musel preto prísť za Jánošíkom.

NA KYSUCKÝCH BYSTRICIACH stál pri vode veľký kameň, ktorý mal podobu psa. Preto ho i Psom volali. Na tomto kameni neraz odpočívali ženy s batohmi a ne-jeden počestný si na ňom oddýchol. Raz sa kdesi na Dolniakoch zastavili starobystrickí pltníci v krčme a tu krčmár, dozvediac sa, skadiaľ sú, vypytoval sa ich na ten kameň, či tam ešte stojí, že on kedysi veľmi unavený na ňom odpočíval a veľmi rád by ho mal doma na pamiatku. Poprosil Bystričanov, či by mu ho na plti nedoviezli, že sa im dobre odmení.

Bystričania, idúc najbližšie s plťami dolu na Dolniaky, zvalili Psa z brehu na plť a dovezli ho krčmárovi. Krčmár sa mu veľmi zaradoval a hneď tam pred nimi odkrútil Psovi chvost. Pes bol dutý a vysypala sa z neho hŕba peňazí. Prekvapeným pltníkom dal potom niekoľko dukátov za ustávanie. To bol vraj Jánošíkov poklad a krčmár bol jeden z jeho niekdajších kamarátov.

A. Melicherčík

MŮDRY ALOŠKA

Sergej Baruzdin

Školský rok sa ešte neskončil a Aloška vie už čítať, písať, ba aj počítať. Prečíta knižku, ak je vytlačená veľkými písmenami, napíše na papier slová, zráta číslice.

A tu Aloška pocítil, že sa mu učenie prejedlo.

Vstal z lavice, vzal aktovku a podľhol ku dverám.

„Kam ideš?“ spýtala sa učiteľka.

„Domov!“ odvetil Aloška. „Do videnia.“

A odišiel. Prišiel domov a matke hovorí:

„Viac nepôjdem do školy.“

„A čo budeš robiť?“

„Akože, čo? Nuž . . . pracovať.“

„Ako?“

„Napríklad ako ty . . .“

Alošova matka bola lekárkou.

„Dobre,“ súhlasila matka. „Tak ti dám malú úlohu. Napíš recept pre chorého, ktorý má chrípku.“

Matka dala Alošovi papierik, na aký sa píše recepty.

„Čo mám naň napísať? Aký liek treba?“ vypytoval sa Aloška.

„Píš po latinsky,“ vysvetľuje mu matka. „A aký liek treba predpísať, to musíš vedieť. Veď si lekár!“

Aloška chvíľu posedel nad papierikom, porozmýšľal a povedal:

„Mne sa táto práca akosi nepáči. Radšej budem tým, čím je otecko.“

ROMANCA Milan Ferko

Jánošík vyšiel na horu,
zahvízdal, zvolal Hrajnohu,
Vatrára, Strelca, Chlapinu,
Surovca — celú družinu,
dvanásť ich bolo, čo im svietil mesiac,
mesiac, mesiac,
svietil im skoro celý mesiac.

Zbojníci šiblí na salaš:
žinčice či nám, bača, dáš?
Dám vám aj syra, chleba tiež,
Jánošík, ber si, čo len chceš,
chleby sú veľké ako tuhý mesiac,
mesiac, mesiac,
pečiem ich pre vás skoro celý mesiac.

Na Strečne hrad a pod ním Váh,
popri ňom na dvoch paripách
gróf s grófkou v šate bohatom,
za nimi vozy so zlatom,
osvecuje ich jasný mesiac,
mesiac, mesiac,
na ceste dlhej skoro celý mesiac.

Noc tichú ako perina
prudký hvízd zrazu pretína,
pred grófom chlapi okatí:
daj bohu dušu a nám dukáty!
Dukáty žltulinké ako mesiac,
mesiac, mesiac,
striehtli sme na ne skoro celý mesiac.

Nad ránom smelý kapitán
družinu viedol pod Kriváň
a cestou sypal ani strom
dukáty všetkým chudákom,
dukáty veľké ako mesiac,
mesiac, mesiac,
rozdával Jánošík skoro celý mesiac.

Kde Jánošík pochovaný leží

Kliment Ondrejka

KEĎ JÁNOŠÍKA STOLIČNÍ PÁNI LIPTOVSKÍ pod mikulášsku šibenicu priviesť dali, tak sa ho tam pýtali na jeho tri posledné žiadosti.

Prvô si pýtal svoju valašku-samorúbajku, ale to mu splniť nechceli.

Druhô si pýtal svoju košieľku-ukrývajku, ale to mu tiež splniť nechceli.

Tretie si pýtal svoj opaštek-zlatý vlášteľ, ktorý mu silu za sto chlapov dával, guľky a šable odrážal; ale ani to mu splniť nechceli.

Štvrtô si pýtal rozlúčenie so svojou najmilšou; to mu dovolili a zidený národ plakal.

Piatio si pýtal dovolenie svoj tanec zbojnicky zatancovať. Dovolili s podmienkou, že si nesmie centové okovy sňať. Tak tancoval, okolo tej šibenice deväť ráz obhajduchoval a na desiaty toľme vyskočil, že sa až háka chytil a naň zavesil. Zidený národ sa prizeral tancu, divil sa mu, ale radosti z neho nemal, lebo to bol Jánošíkov posledný odzemok.

Šiesto si pýtal tri funty dohánu a svoju fajočku; to mu dali a Jánošík ho za tri dni vyfajčil. Keď poslednú fajku dofajčieval, dobehol cisársky posol s milosťou pre Jánošíka. Ten už bol viac na božej milosti ako na svetskej. No povedal ešte: „Keď ste si ma upiekli, teraz ma aj zjedzte!“ Vtom i skončil a národ predaromne bedákal, na svojho Jánošíka volal. Za to však Liptovská stolica musela cisárovi každoročne mericu dukátov vyplatiť.

Jeden stoličný hajdúch z Paludze ho aspoň ľudsky pochovať chcel. V noci prišiel s vozíkom na popravisko a zvesil Jánošíka, aby ho na potupu vrany a krkavce neroznášali. Po-

Otecko sa vrátil domov a Aloška nemešká:

„Viac už do školy nepôjdem,“ hovorí.

„A čo budeš robiť?“ spýta sa otec.

„Budem pracovať.“

„Ako?“

„Ako ty,“ povedal Aloška.

Aloškov otec je majstrom v továrni, kde vyrábajú moskviče.

„Výborne,“ súhlasil otec. „Budeš robiť so mnou. Začneme od toho najľahšieho.“

Vytiahol veľký zvitok papiera, rozostrel ho a povedal:

„Toto je plán nového auta. Sú v ňom chyby. Pozri aké a povedz mi.“

Aloška pozrel na plán. Čiary sa stretávajú a rozchádzajú, šípky, čísla . . . Ničomu nerozumie.

„Neviem to,“ priznal sa Aloška.

„Teda urobím si to sám a ty si zatiaľ oddýchni.“

Aloška oddychuje, húta — pruhuje a napokon vraví:

„Hádam zajtra pôjdem zasa do školy.“

Prel. M. Válek

POSUNOVAČ

Ján Navrátil

Vagóny sú stále na koľajniciach, aby za jazdy nevystupovali z radu a nepredbiehali sa. Miesto v rade im určuje posunovač. Je ich veliteľom. Má červenú zástavku, ktorou máva vagónom znamenia. „Ty s doskami choď na tamtú koľaj, ty s uhlím na túto a ty s jablkami choď ku skladištu a počkaj, kým ťa vyložia!“

Veľkým vagónom nie je po vôli, že im rozkazuje taký malý posunovač, a chcú ho naplašit. Niektorý sa naň rozbehne, ale posunovač včas uskočí a vagón narazí iba do iného vagóna. „Zato pôjdete celou cestou spolu!“ povie posunovač a hneď vagóny spojí. „Hotovo!“ zakýva rušňu zástavkou. Rušeň si naberie pary a odchádza s nimi ďaleko, až je z celého vlaku iba čierna bodka, ktorá sa zmenšuje a zmenšuje a napokon sa celkom stratí.

Posunovač si sadne na vagón, ktorému rozkázal počkať na iný vlak, a hrá sa so zástavkou. Rád by som si ju išiel od neho požičať, ale cez koľajnice sa nesmie prechádzať.

KOVÁČI

Samuil Maršak

*Ej, kováči-podkováči,
môjho koňa klíncec tlačí,
podkujte ho nanovo!*

*„Hneď sa dáme do toho!“
Bum-bác! Bum-bác!
Hotovo!*

Prel. E. Feldek

choval ho na neďalekom cintoríne pri Čemiciach, kde mnoho kuruckých vojakov ležalo.

Ten cintorín po rokoch spustol, aj ho páni Čemickovci orať začali, ale Jánošíkov hrob nechávali nedotknutý. Vždy stálo okolo neho niekoľko stromov. Aj teraz tam rastú mohutné vrbby spojené krovím do nepreniknuteľného porastu: pri hradskej na strane od Váhu, povyššie odbočky do Paludze. Vidieť ho môže ktokoľvek, dokiaľ sa ponadeň vody jazera neprelejú.

Vojenská pieseň

VIKTOR GOEAVKIN

Aloša včera našiel v zemi dve nábojnice. Na oblohe videl lietadlo a dlho za ním mával. Zoznámil sa dokonca s vysokým mužom, ktorý mal na kabáte pripnuté vojenské medaily.

Zakričal za ním na celú ulicu: „Pozrite, ako preskočím plot!“ Rozbehol sa k plotu a v sekunde sa cezeň prešvihol.

Vysoký muž povedal: „Výborne, to sa ti podarilo! Ako ozajstnému vojakovi na výcviku.“

Aloša začal rad-radom ukazovať, čo všetko ešte vie: kráčať po rúre a udržať pritom rovnováhu, preskakovať priekopu a všeličo iné. Muž s vojenskými medailami ho ešte raz pochválil.

„Však ste boli na vojne?“ spýtal sa Aloša.

„Na troch som bol,“ odvetil muž.

„A ani raz vás nezabili?“

„Ako vidíš.“

„To je krása!“ povedal Aloša a s obdivom pozrel na medaily.

Keď vysoký muž odchádzal, Aloša ho ešte dlho sprevádzal pohľadom a potom do večera preskakoval plot, útočil s bratmi Vasilčikovcami na pevnosť bratov Salazkinovcov, ničil ich opevnenie.

„Daj pozor, aby ťa nezabili,“ vystríhala ho susedka.

Po boji jej Aloša oznámil: „Zbytočne ste sa znepokojovali. Ako yidíte nezabili ma ani raz.“

A ráno, keď si spomenul na predošlý deň, začal si pospevovať akúsi vojenskú pesničku, čo počul nedávno z rádia.

Prel. K. Slobodníková

Cesta do kráľovstva Zimy

MÁRIA JANČOVÁ

Chodila som do prvej triedy gymnázia do okresného mesteka vlakom. V jeseni bolo veselé dobehovať na malý vláčik do druhej dediny. Ale v zime! Mať ma vždy zababušila do čierneho vlneného ručníka, a kým som prešla vysokým snehom na stanicu, ručník som mala okolo tváre od dychu taký zasrienený, že som vyzerala ako eskimácke dievčatko na obrázku v zemepise.

Po vyučovaní čakávali sme v staničnej čakárni a zohrievali sme sa pri malej železnej piecke, kým neprišiel náš vlak.

Ale jedného dňa vlak len nechodil a nechodil. Nakoniec nám železničiar, čo obsluhoval železnú piecku, povedal, že ešte dlho nepôjde, lebo kdesi pri kraľovianskom tuneli zasypala koľajnice lavína a vlak sa nepohne, kým ju neodhádza...

Čo teraz robiť?

Boli sme z našej dediny traja chlapci a ja.

„Pôjdeme peši!“ rozhodol najstarší chlapec.

„Pôjdeme!“ zaradovali sme sa všetci.

A šli sme.

Prešli sme cez jeden vršok, cez druhý, ale na tretí som už nevládala vyjsť.

Čo teraz?

Za nami sa ozvali zvončeky — práve nás dobehovali kone s vlačuhami, čo na nich zväžali drevo z hory.

„Sváko, zastavte!“ postavili sme sa starému drevorubačovi do cesty.

Svák zastavil kone a chlapci ho poprosili:

„Nevzali by ste toto dievčatko na sane? Nevládze už ísť!“

„Čoby nie! Vezmem!“ povedal svák a ukázal mi, že si môžem sadnúť na kôpku sena na vlačuhách.

Sadla som si a kone sa rozbehli.

Ach, to bola jazda!

KOZIČKY

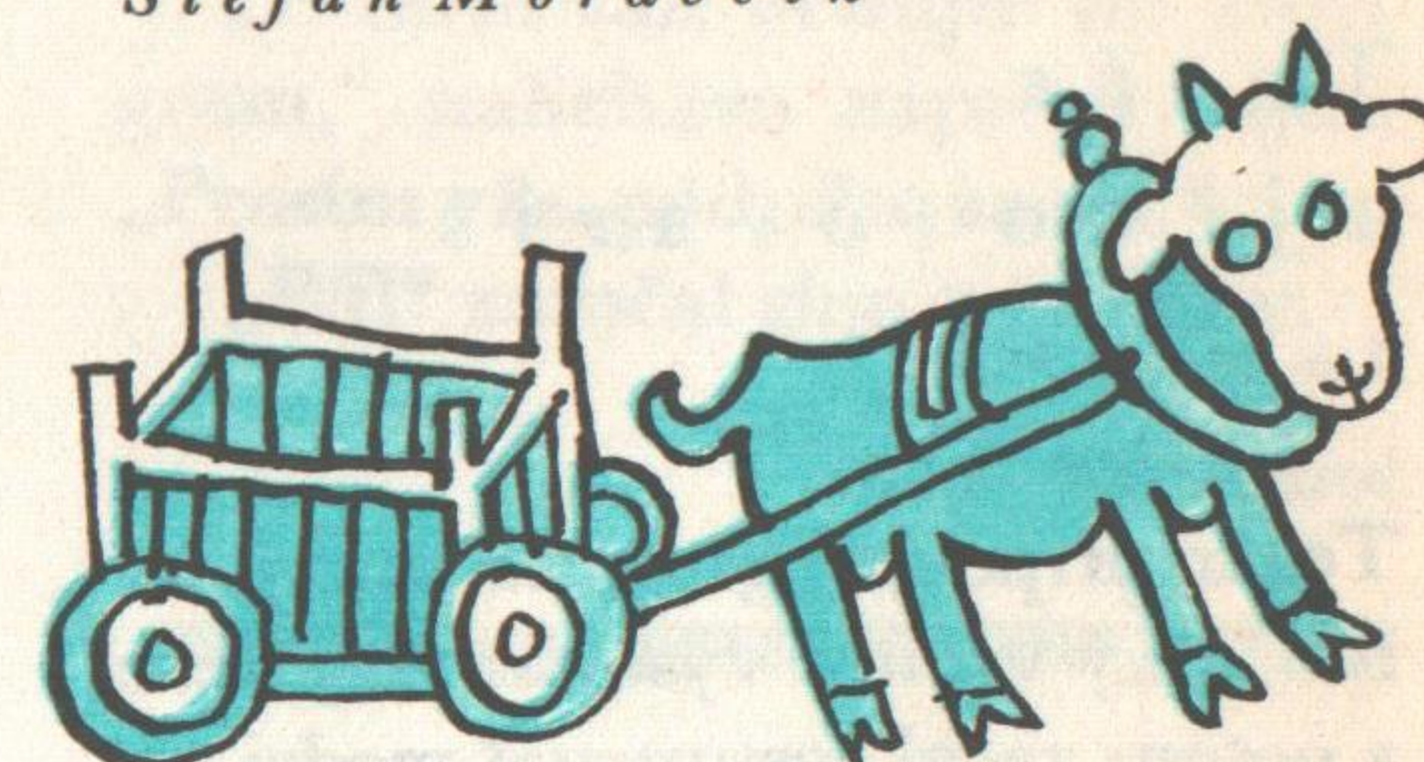
*Mami, pod stromami
chodia kozičky.*

*Ťahajú za sebou
malé vozíčky.*

*Než z malých kozičiek
vyrastú kozy,*

*každá svoj vozíček
za sebou vozi.*

Štefan Moravčík

SNEHULIAK

Lúto mi je nášho snehuliaka. Má síce metlu, ale nemá izbu, ktorú by si ňou pozametal. Má zopár uhlíkov a hrniec, ale nemá kachle, na ktorých by si uvaril čaj. Preto celý čas stojí vonku a nos sa mu už zďaleka červená od zimy.

SÁNKOVAČKA

Vrabce sú hlúpe. Keby som ja bol vrabcom, a nie chlapcom, celú zimu by som sa sánkoval dolu

Jozef Pavlovič

Škrabopis

Jozef Pavlovič

Juro často hnevá kocúra Mura. Aha, aj teraz ho ťahá za chvost. Muro začal mraučať, no keď ho Juro nechcel pustiť, doškriabal mu ruku a ušiel. Doškriabal mu ju dosť škaredo, Juro však vedel prečítať, čo mu na ňu Muro napísal, lebo aj on píše ako kocúr. Mal na nej namárané toto:

Netráp ma, Juro!
Ahoj!
Tvoj Muro!

Tesár a jeho tovariš

András Fáy

Tesár pripevnil gufu na samý-samučičký vrchol vysokánskej veže a potom začal zostupovať medzi ľuďmi, ktorí sa zhŕkli na námestí. Nadšene mu tliekali a radostne naňho volali.

„Juj, ako som sa len o vás bál, majster!“ povedal s úľavou ustarostený tesársky tovariš. „Mne sa veru hlava riadne zakrúti, keď vyjdem vyššie, ako som zvyknutý!“

„To preto, že nepoznáš fortiele našej roboty. Ak ideš do výšky, nehľad na štebľky, ktoré už máš za sebou, ale hľad na tie, čo sú ešte pred tebou. Potom sa ti hlava isto-iste nezakrúti!“

Prel. K. Červeňanský

Pff!

Sergej Michalkov

Šiel slon. Kráčal pomaly, pokojne kýval chobotom, a zrazu zbadal, že sa za ním zakráda zajac.

Koňom sa iskrilo spod kopýt, sneh začal padať hustejšie a hustejšie a mne sa odrazu zdalo, že letíme rovno do kráľovstva Zimy... Nech len letíme... Nech len dlho trvá táto čaro krásna jazda...

Privrela som oči... Konečne uvidím to strieborné kráľovstvo kráľovnej Zimy, jej nádherný zámok...

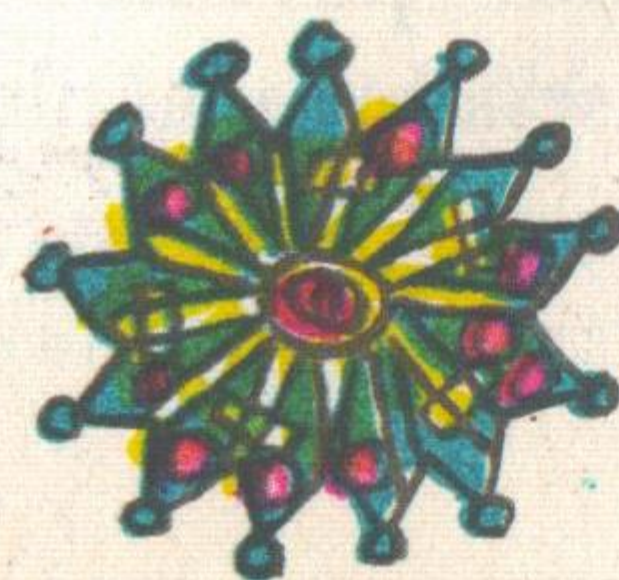
Veď sa už aj blíži. Snehové vrchy sa ligocú v slnci a my k nim letíme závratnou rýchlosťou. Čochvíľa vyletíme na zasnežený vrchol hory, kde svieti prekrásny zámok...

Odrazu som otvorila oči.

Vidím, stojíme pred našim domom. Ruky a nohy mám stuhnuté, nevládzem nimi hýbať, ani vstať. Z domu vyšiel otec, berie ma do náručia a nesie do izby. V izbe ma chytré vyzývajú a trú mi ruky i nohy snehom. Strašne to začína bolieť... Mať varí chytré chabzdový čaj, prikrýva ma pásikovou perinou a napája ma čajom. Bolesť pomaly prestáva... A otec vraví, že mám veľké šťastie, lebo málo chýbalo, že som nezmrzla celkom...

Som rada, že zaspávam doma v našej veľkej posteli...

Ale predsa len cítim ľútosť, že som to kráľovstvo Zimy nevidela...

Nože

Rudolf Čižmárik

Mali sme dva nože
pichlavé jak ježe.

Všetko sa na nich lesklo.
Krájali sme nimi maslo,
chlieb a slaninu.
Mama nimi zarezala hydinu.

Zjedli sme ju. Je nás hŕba.
Nože potom zjedla hrdza.

Fotoaparát

Stefan Moravčík

Videli ste také sliepky,
ktoré majú aparát?
Sliepkam sa zdá trochu veľký
a kuraťu akurát.

Začal sa smiať sliepkam kohút,
začal do nich zapárať,
že im kúpi za pár korún
malý mini-aparát.

Lietadlo

Juraj Andričík

Pripol som si korčule,
kreslím na ľad vrtule.

Všetko dobre dopadlo,
letím ako lietadlo.

Ľad je hladký ako stôl,
trupom som naň dosadol.

„Čo sa mu stalo? Hádám len nie je besný?“ zľakol sa slon a pridal do kroku. Zajac tiež.

„Čo mám robiť? Ako ujsť zajacovi?“ rozmyšľal slon a ešte zrýchlil krok. „To sa ešte nestalo, aby zajac naháňal slona.“ Slon už beží a neustále sa obzerá. Zajac nezaostáva. Naopak, doháňa ho.

A tu sa objaví pred slonom priepasť.

„Radšej zomriem, zahyniem, než by som spadol do priepasti,“ preblesklo mu myslou a zastavil sa. Zajac dobehol, ledva dych lapal.

„Čo chceš odo mňa?“ zakoktal slon.

„Prosím vás, venujte mi autogram,“ naliehavo zaprosil zajac. „Prosím vás, podpíšte sa mi.“

„Pff!“ zafučal slon od hanby.

Prel. K. Slobodníková

BOROVICE

Borovice rastú temer všade. Ne prekáža im ani sucho ani skúpa kamenistá pôda, ba ani drsné vysokohorské podnebie. Sú húževnate a skromné ako málokto strom. Ľudia ich majú radi, lebo svojou prítomnosťou skrášľujú aj také miesta, na ktorých iné stromy iba žijoria, alebo vôbec nerastú.

V našej republike majú borovice rezerváciu pri Plzni. Je to arborétum borovic, ktoré patrí rozlohou medzi najväčšie na svete. Sú v ňom stromy zo všetkých kútov sveta: americké, sibírske, japonské, severské i južné z okolia Stredozemného mora.

Predstavte si, že aj najstarší strom na svete je borovica. Nazýva sa Aristata alebo ináč aj Líščí chvost a vedci hovoria, že má asi 4500 rokov.

E. Podlipná

Piata časť

U beja Selima

Anglická vojnová loď Delfin zmizla a zrazu jej nebolo. Karol Jetting nikdy nenastúpil ako anglický konzul do Marseille. Bol s pätnástimi Angličanmi v zajatí u tureckého piráta beja Selima.

Bej Selim je stavec s dlhou bielou bradou a malými pichľavými očkami. Vybral si Karola za otroka a týmto svojim rozhodnutím ho vlastne zachránil pred predajom do ďalšieho otroctva.

A tak Karol posluguje starému Turkovi, hovorí s ním po arabsky a priúča sa po turecky. Stavec si Jettinga obľúbil, a keď pristali v Tunise, vzal ho k sebe do paláca. Karol sa pomaly zmieril s krutým osudom. Iba v noci mu myšlienky nedali spávať: uvidí ešte milovanú ženu a svoju matku? Dokedy bude otrokom?

Raz ráno šiel starý Selim vyskúšať nový parádny čln. Prepychové plavidlo malo v strede búdku s vežičkami, vnútri plno hodvábných perín pre starca. Práve keď bej Selim opatrne vstupoval na loďku, jeden z veslárov prudšie skočil na predok loďky. Tá sa zakyvotala, bej Selim stratil rovnováhu a ako podfatý spadol do mora. Ozvali sa zdesené výkriky, nastal zmätok.

Zhrozený Karol pozoroval, ako starý pirát zápasí s vodou. Má ho nechať, nech sa utopí? Videl, ako oči starca volajú o pomoc a videl tiež, ako sluhovia bezradne pobehujú po brehu. Dlho nerozmýšľal a bez váhania skočil do vody. Obratnými hmatmi si prehodil otrokára na chrbát. Potom ťažko, ale bezpečne plával k brehu. Tam s pomocou ostatných vložil polomŕtveho starca na suchú zem.

Aká odmena?

Keď sa bej Selim zotavil, dal si zavolať Karola. Synovi Ali mu rozkázal, aby ich nechal osamote. Ali bol zlostný násilník, ktorý ubližoval otrokom a túžil, aby otec čím skôr umrel. Dúfal, že potom sa zmocní otcových pokladov.

„Si kresťan?“ spýtal sa bej Selim.

„Áno,“ odpovedal Jetting.

„Zachránil si ma. Patrí ti za to odmena. Nuž vrah, čo chceš.“

„Bola to moja kresťanská a ľudská povinnosť.“

Selim nedôverčivo krútil hlavou: „Ty nechceš odmenu?“

„Dobré skutky sa odmieňajú samy. Aj keby si nebol mojím

pánom, ale iba posledným otrokom, aj vtedy by som skočil do vody a zachraňoval ťa.“

„Či všetci kresťania takto rozmýšľajú? Neverím ti! Mal som už do činenia s kresťanmi a tí boli ukrutní.“

Jetting mlčal.

„Naozaj nechceš nič?“

Karlovi búchalo srdce. Chcel, a ako veľmi chcel. Lenže poznal tvrdé zákony rabstva a bál sa vysloviť svoju najväčšiu túžbu. Ale čo keby sa predsa len pokúsil . . . ?

„Bej Selim, prepusti ma ako slobodného človeka.“

Stavec dlho, dlho neodpovedal. Nakoniec zachraptel: „Prines mi večeru.“

Ungurus efendi

Stavec sa s Karolom rád rozprával.

„Odkiaľže si? Kde si sa to vlastne narodil?“

„V Uhorsku, v Bratislave.“

„Tak ty si Ungurus?“

Potom sa stal Jetting pre Turkov a Arabov efendi Ungurus, človek z Uhorska.

„Ungurus efendi,“ začal na druhý deň bej Selim, „tvoji rodiaci sú vraj hrdinskí bojovníci, tvrdo sa bránili svätým vojskám prorokovým. Rozprával mi o tom brat, ktorý bol u vás.“

A tak sa začala reč o Uhorsku. Karol Jetting s bolesťou v srdci spomínal na rodnú Bratislavu. A Selimov syn Ali zlostne blýskal očami, keď videl, ako Karol vyesdáva u otca. Netušil, že chudák otrok chcel od starca získať slobodu.

Raz v sparnej noci bej Selim nemohol spať a nechcel byť sám. Zavolať: „Efendi Ungurus, dones mi vody!“

Karol vyskočil z koberčeka pred prahom spálne a utekal po vodu.

„Ešte stále chceš slobodu, Ungurus?“

„Áno, pane,“ tíško odvetil Karol.

Stavec Selim sa posilnil dúškom vody a povedal:

„Od zajtra si teda voľný. A dám ti to aj na písme.“

Karlovi sa od radosti zakrútila hlava.

Na druhý deň zavčas ráno sa vybral do prístavu. Už bol blízko lodí. Zrazu za ním zadupotali jazdci na koňoch a zahradili mu cestu.

„Máme ťa, Ungurus efendi!“ škeril sa Selimov Ali.

Karol sa prekvapene zobzeral a raz nevedel pochopiť, čo sa vlastne robí.

PISE JÁN SITNAN
KRESLÍ FRANTIŠEK HÜBEL

Svajčiarsky durič

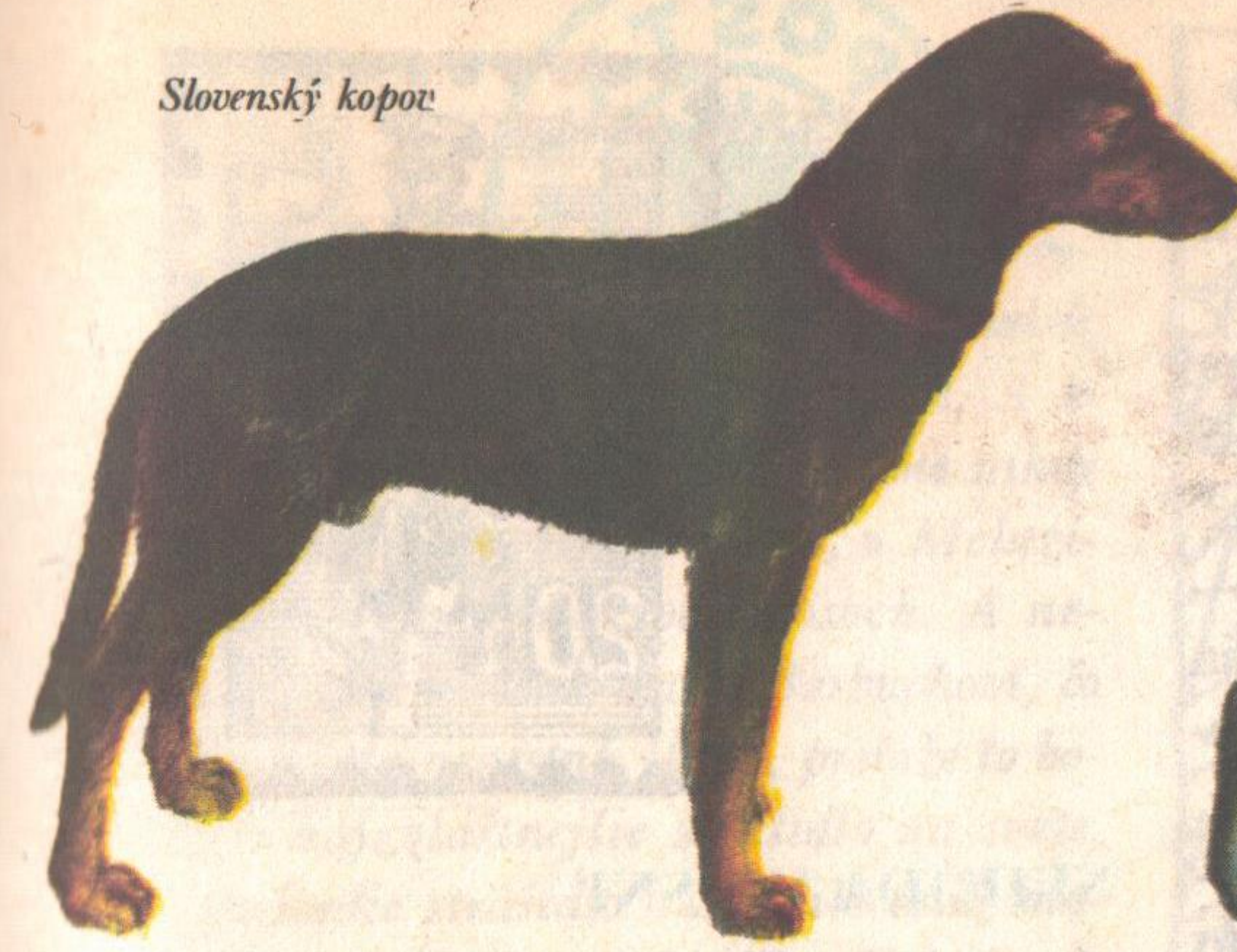
Jazvečíkovitý durič

Maďarská vyžla

Slovenský kopov

Nemecký durič

PSY – DURIČE

používajú poľovníci najmä pri poľovačke na diviaky a škodlivú zver. V horách, na ťažko prístupných miestach, kde by sa človek sotva vedel pohybovať, duriče aj niekoľko hodín vytrvalo sledia po zveri. Vyplašia ju a hlasito duria aj cez neprístupný terén smerom k strelcom. Duriče, ktoré majú byť dobrými pomocníkmi poľovníkov, musia zložiť predpísané skúšky.

RUDO
MORIC

Prechádzky po prírode

Hladný daniel

Mesiac hladu bol naozaj krutý. Na horách napadol nový sneh, so starým ho bolo skoro meter. A ten starý mal navrchu ľadovú kôru. To je najhoršie, lebo zver sa cez ňu nemôže prehrabať k potravě. Okrem toho je ľad ostrý a nemilosrdne reže.

Vybrali sme sa do hôry.

Ako tak ideme, v kroví sa dačo pohlo. Pozrieme — daňka s mladým ročiakom. Matka odskočila, ale danielik sa ani nehne, len hľadí na nás smutne a ustrašene. Má krásnu hustú srst a ešte krajšie oči.

Čo ti je, danielik? Si už veľmi slabý?

Chytili sme ho. Brucho vpadnuté a zadné behy povyššie ratic po-

ranené od ľadovej kôry. Krv steká po srsti.

Vzal som danielika domov, deti sa išli pojašiť od radosti. Nosili mu potravu a on žral a žral, už si aj z dlane zobral. A ja som mu zatiaľ liečil doráňané behy. O dva týždne bol už z neho zasa poriadny zurvalec.

Zanesiem ho nazad do hôry, rozhodol som sa. Zima už poľavila, na čistínách slniečko rozťapalo sneh, nuž nech si ide. Ale deti nie a nie, že si ho vraj nedajú. Lenže ak tu dlhšie ostane, zvykne si a potom ho ohytí prvý pytlík. Stačí mu ukázať dľaň.

Horko-ťažko som detváky presvedčil. A tak šli so mnou odprevadiť zvieratko do hôry. Zaniesli sme daniela na tie miesta, kde sme ho našli. Položím ho na zem — a on hybaj bystrými skokmi k hrebeňu! Možno ho tam čaká mať.

Poznávajme počasie!

Tuhú a dlhú zimu

oznamuje mimoriadna úroda šušiek, jarabín, vysoké mraveniská, mnoho myši.

Mráz v zime

prilahuje po červenom západe slnka a pri bezoblačnej oblohe.

Vietor

ohlasuje tmavomodré nebo a červený západ slnka.

Zmenu

doterajšieho počasia veští prichod drobných obláčikov, baránkov, tiež dvojité vrstvy oblakov nad sebou.

CEZ MESIAC SNEHU
A MESIAC HLADU.

Verný Taci a vlci

Emil Kotula, zamestnanec lesného závodu, upratal veci na pracovnom stole a ponáhlal sa z poľsia domov. Bol vzrušený. Minulý deň, pri pochôdzke snehom zaviatymi pláňami, neďaleko lesa zbadal stopy vlkov. Muselo ich byť niekoľko a — poriadne ťažké kusy, lebo stopy boli hlboké. A teraz sa chce pokúsiť jedného alebo dvoch skoliť.

Odvážna poľovačka!

Hodil si čosi do úst, obliekol sa, flintu zavesil na plece a zapískal na Taciho. Taci je nádherná krátkosrstá vyžla. výborný poľovnícky pes, jeho verný priateľ na lovoch. Taci už cíti, čo sa

bude diať. Netrpezlivo hľadí na pána. ešte netrpezlivejšie prestupuje z laby na labu.

A už je to tu. Ide sa!

V noci napadol čerstvý sneh, nohy húpajú, ale len po spodnú zamrznutú vrstvu. Poľovník kráča vpredu, pes pár krokov za ním.

Musia byť poriadne hladní, keď sa spustili až na otvorené pláne, premýšľa cestou poľovník o vlkoch. Ale tu pod Poloninami to nie je nijaká zvláštnosť, najmä keď je zima dlhá a krutá.

Odrazu Taci pobehol dopredu a zastal. Zdvihol vysoko hlavu a vetril smerom k lesu. Zastal aj lovec. Taci sa nikdy nemýli.

Naozaj, urobil ešte nejakú stovku krokov — a od lesa sa vymrštila trojica vlkov. Akoby mali s poľovníkom dohovorenu schôdzku. Kotula strhol z pleca gulovnicu a niesol ju v ruke. Taci mal loveckú triašku. Tri šelmy sa blížili. Najprv opatrne, potom, zaiste poriadne vyhladované, priamo zaútočili. Taci im bežal v ústrety, poľovník zastal a bol pripravený vystreliť. A potom sa stretli. Vlci a Taci. Vyžla, mocný pes, skočil rovno do svorky. Všetci traja sa naňho

vrhli, ale zaraz odskočili, akoby ich pes od seba odmrštil. Vtedy padol prvý výstrel. Jeden z vlkov zavyl a zhasol. Tí dvaja využili chvíľu a znova zaútočili na psa. Podarilo sa im zahryznúť sa doňho. To bolo zle. S tým nerátal ani poľovník ani pes. Teraz poľovník nemohol strieľať, lebo by trafil verného psa. Vlci a pes boli jedno kľbko, ktoré sa prudko zmiatlo a sneh farbilo na červeno. Poľovník stúpol. Potom sa rozbehol pomôcť psovi. Neskoro. Kým pribehol, šelmy sa dostali k tepne a Taciho usmrtili. Teraz už lovec mohol strieľať. Výstrel a jeden z vlkov zahryzol do zeme. Druhý výstrel, zavyl aj druhý vlk. Rozbehol sa k lesu, silno však farbilo. Napokon urobil kotrmelec, zavyl a zvíjal sa, až napokon zhasol aj on.

Kotula bol prvý lovec, čo v Snine i na jej okolí zabil naraz tri vlčie šelmy. Mal by sa radovať, je prvý zo všetkých a kože budú nádherné trofeje. A predsa. Emil Kotula sa neraduje. Smutno stojí nad roztrhaným Tacim, baranicu v ruke. Chudák Taci, verný pes. Odpusť, kamarát, že som ťa nestihol zachrániť. Padol si ako hrdina, veď presila bola obrovská.

Ešte raz sa poľovník poklonil priateľovi, potom sa obrátil a pomaly, ako z pohrebu, vracal sa do mestečka. Treba zohnať povoz, najlepšie zlače, veď dvaja z vlkov majú po dobrých šesťdesiat kíľ.

Obrázky Ján Švec

Hra na poštára

Hráči sedia v kruhu na stoličkách. Každý z nich si zvolí názov niektorého slovenského mesta. Uprostred kruhu stojí poštár. Poštár vyhlási: „Veziem poštu z Košíc do Žiliny.“ Hráč s menom Košice a hráč — Žilina vstanú a rýchlo si vymenia miesta. Keď poštár oznámi, že vie poštu z Trnavy do Mikuláša, alebo z Popradu do Bratislavy, vymieňajú si miesta hráči s týmito názvami miest. Poštár je v strehu a snaží sa obsadiť niektorú z prázdnych stoličiek. Keď sa mu to podarí, dostáva spolu so stoličkou aj názov mesta, a hráč, ktorému sa nepodarilo vymeniť miesto, sa stáva poštárom.

Prečo je smutná vřba smutná?

Bol raz jeden les, v ktorom rástli tri vřby. Žilo sa im tam veľmi dobre. Tiekla okolo nich riečka, ktorá im rozprávala, čo je nové vo svete. Slniečko ich každý deň hladkalo svojimi teplými lúčmi. Ale raz prišiel drevorubač a chcel vřby vytať. Darmo ho vřby prosili, aby ich nechal žiť.

„Nechám len jednu z vás,“ povedal drevorubač.

„A prečo nás vlastne musíš vytať?“ spýtali sa vřby.

„Nuž, to je tak,“ vysvetľoval drevorubač, „som chudobný a nemám si ani čím zakúriť.“

„Dobre,“ povedala vřba, „vytni teda všetky tri!“

Drevorubač vyťal dve vřby a jednu nechal žiť. Smutno bolo vřbe, veď akože bude bez priateľiek? Darmo ju kvietky tešili, darmo ju slniečko hladkalo teplými lúčmi, vřba zostala smutná.

Vlasta Šocharová, 6. Partizánske

Mladý pán sedí v električke a ustavične žuje žuvačku.

Stará pani, čo sedí vedľa neho, mu vraví:

„Vy ste taký milý, toľko mi rozprávate, ale keď ja zle počujem.“

NEHODA VO SNE

Letí Peter komínom — už sa vznáša nad domom.

Letí Peter ozlomkrky, váľa strechy, váľa buky až konečne pristane na letisku v pyžame.

Beata Magátová, 5. tr., Banská Bystrica

BRÚSIME SI JAZYK

Jozef Pavlovič

Slová sa dajú vyslovovať nielen priamo, ale aj nepriamo. Napríklad: Bol raz jeden Janko, ktorý mal rád Hanku. No vždy, keď chcel vysloviť jej meno, jazyk sa mu zasekol. Janko sa však vynásiel. Vždy, keď chcel svoju milú nežne osloviť, hovoril veľmi rýchle za sebou KAHAN:

KAHANKAHANKAHANKAHANKA HANKAHANKA HANKA!

Preto aj ty, ak raz budeš po uši zalúbený, hovor rýchle za sebou JAMA a vyjde ti MAJA.

Behá tátoš v zime, v lete — nechytí ho nik na svete.

(10191V)

V desiatich komôrkach desať chlapcov býva.

(519181R)

BÁSEŇ PRE JOŽKA MRKVIČKU

Mám ja kamaráta Jožka, zalieva mu pero troška. Nevedel si s ním dať rady, pomôžte mu, kamaráti!

Alena Valentiková, 6. tr., Bratislava

LÚŠTITELIA, KTORÍ DOSTANÚ OD SLNIEČKA KNIŽNÚ ODMENU:

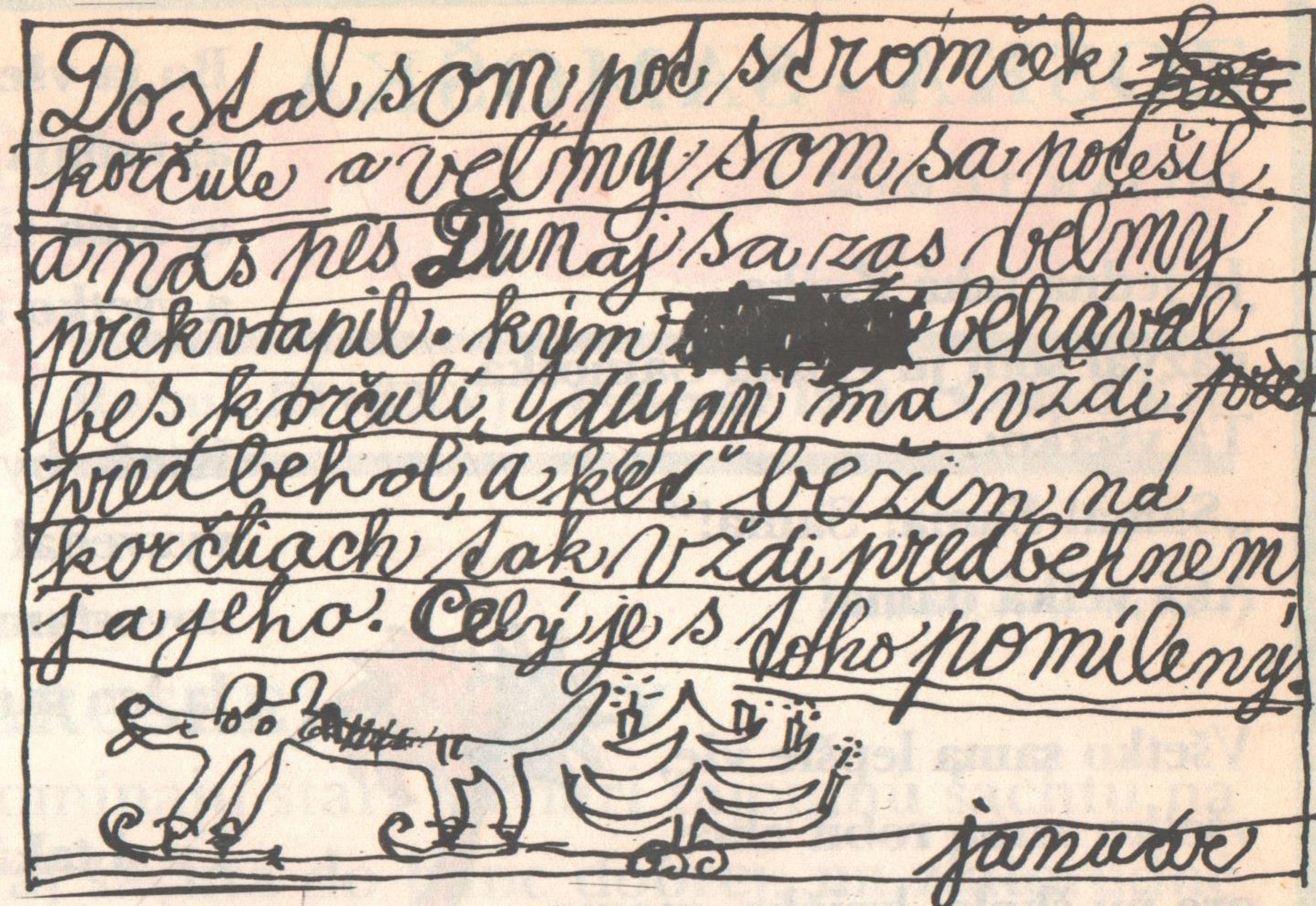
Ludmila Rossová. Liptovská Revúca; Severín Antolič, Humenné; Monika Feičová, Palárikovo; Božena Cabajová, Kotešová; Dana Janošová. Bojnice; Michal Kmec, Vyšná Šuňava, Ali Novosad, Lednické Rovné; Jožko Štefunko, Trebišov; Danica Hrnčiarová, Banská Bystrica, Monika Gewisslerová, Bratislava.

KNÍŽKA, KTORÁ TA POTEŠÍ

Na strašidlá dnes už nikto neverí, vytratili sa z nášho života. Ale niekde predsa len ostali. V rozprávkach. A to je celkom dobre. Veď inak by sme nikdy nemohli čítať o Loktibradovi, o Meluzíne ani o čertoch a svetlonosoch. A nemohli by sme čítať ani o Barbuchovi, čo by už bola ozajstná škoda, pretože to bolo to najzvláštnejšie strašidlo na svete, „medvedie strašidlo“. Strašilo totiž malého nezbedného medvedíka Kubulu, čo patrilo ujovi medvediarovi Kubovi Kubikulovi. Ako všetky strašidlá, vyzeralo dosť strašne, ale náтуру nemalo zlú, veru nie. Kdežeby! Skôr naopak. Keby bolo tak, kováčovie Líza a richtárovie Marienka, a ešte veľa iných detí, by sa s ním nikdy neboli hrali. Aj keď sa to zdá čudné, Barbucha bolo strašidlo-dobráčisko dobré, takže sa to na strašidlo až nepatrilo. Lenže, čo ti budem o ňom toľko rozprávať! Prečítaj si rozprávku a dozvieš sa. Rozprávka KUBULO A KUBO KUBIKULO vyšla na Slovensku po prvý raz, ale v Čechách je dávno známa. Napísal ju veľký český spisovateľ Vladislav Vančura a zabavilo sa na nej už veľa, veľa detí, ktoré dávno odrástli a samy majú deti.

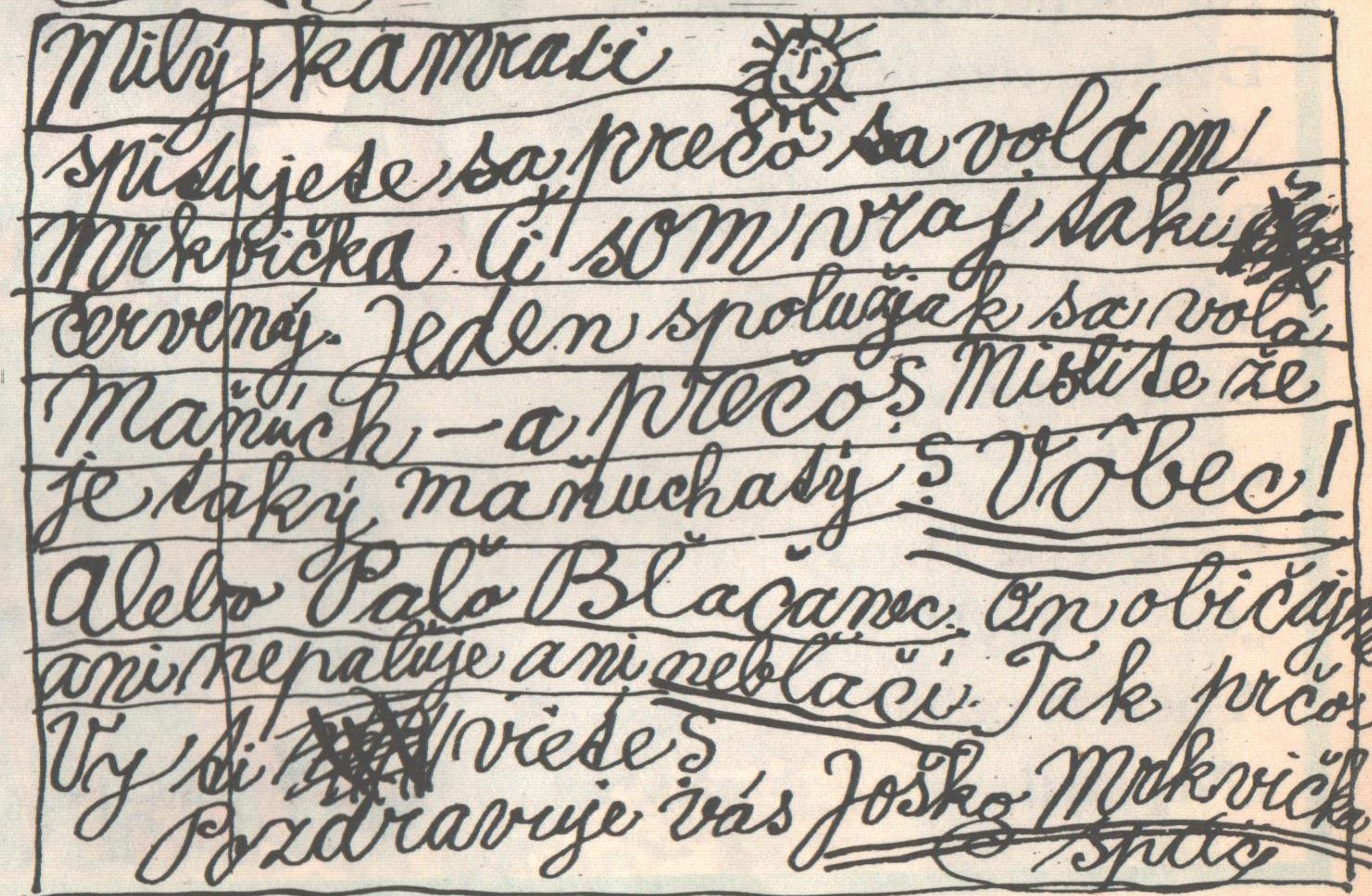
A druhá knižka? V tej už strašidlá nebudú, ale zato bude v nej dievčatko Fafrnka a ešte niekto, kto sa volá Ňurka, býva v kostenom domčeku, má opazúrikované nohy a neopazúrikovaný chvostík. Malé zvieratko, ktoré má Fafrnka veľmi rada. A keď ti prezradím, že pricestovalo od bulharského mora, iste už tušíš, kto to bude. Uháďol si, Ňurka je malá korytnačka, ktorá sa u Fafrnky tak udomácnila, že si dievčatko svoje voľné chvíle už bez nej ani nemohlo predstaviť. Spisovateľ Rudo Moric ti vo svojej najnovej knižke AKO SA PRINCEŽNÁ ŇURKA STRATILA A AKO SA NAŠLA porozpráva, čo všetko spolu zažili. Už ňa vidím, ako dychtivo obraciaš jej stránky.

Tvoja kamarátka Maľka

Slniečko

MESAČNÍK PRE DETI vydávajú Mladé letá. slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: Bratislava, ná m. SNP 11. tel. 582-41-49. Vedúci redaktor Ján Turan. výtvarný redaktor Miroslav Cipár. grafická úprava Eubomír Krátky. Tlačia Polygrafické závody, n. p. závod 1. Bratislava, Dukelská 4/c. Rozširuje PNS informácie o predplatnom podáva a objednávku prijíma každá pošta i doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia tlače. Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs. ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

ZOŠKA - SAMOŠKA

JULIAN TUWIM

Je jedna taká Zoška,
nazval som ju Zoška-Samoška.

Tá všetko:

„Sama! Sama! Sama!“

Aká veľká dáma!

Všetko sama lepšie vie,
všetko sama robiť chce,
pre ňu škola, knižka, mama
nič neznačia — všetko sama!

Zoška samý rozum je —
čo jej chodí po ume:
učiť sa má — smiešna vec!
Veď všetkému rozumie!

No tak povedz, Zoška:
Dvakrát dva je veľa?

„Troška!“

Bol Koperník kráľom?

„Bol!“

Čo kopeme v Kladne?

„Soľ!“

Kade tečie Dunaj?

„Cez Tatry!“

A učiť sa patrí?

„Nepatrí!“

Bo ja všetko sama viem,
aj raňajky sama zjem,
aj auto si sama spravím
a všetko mám z vlastnej hlavy.

Ktože by sa učil, pýtal,
vyzvedal sa, knihy čítal,
novosťami hlavu lámal?

Ja len sama! Všetko sama!“

Ty si taká múdra dáma?

A kto hlúpy je?

„Ja! Sama!“

Prel. M. Válek

